

TUSIAD

**YATIRIMCI VE
FİNANSMAN ODAKLI
RİSK YÖNETİMİ VE
RAPORLAMA**

TUŠIAD

YATIRIMCI VE
FİNANSMAN ODAKLI
RİSK YÖNETİMİ VE
RAPORLAMA

2022

TÜSİAD

© 2022, TÜSİAD

Tüm hakları saklıdır.

Bu eserin tamamı ya da bir bölümü,4110 sayılı Yasa ile değişik 5846 sayılı FSEK uyarınca, kullanılmazdan önce hak sahibinden 52. Maddeye uygun yazılı izin almadıkça, hiçbir şekil ve yöntemle işlenmek, çoğaltılmak, çoğaltılmış nüshaları yayılmak, satılmak, kiralanmak, ödünç verilmek, temsil edilmek, sunulmak, telli/telsiz ya da başka teknik, sayısal ve/veya elektronik yöntemlerle kullanılamaz.

ISSN: 1300-3879

Rapor Tasarım: Sonntag Agency

Yayına Hazırlayanlar: Dr. Nurşen Numanoğlu,
F. Hazal İnce, Berkay Kekül, İlge Kivılcım

Haziran 2022

Yayın No: TÜSİAD-T/2022-06/627

Meşrutiyet Caddesi, No: 46, 34420, Tepebaşı/ İstanbul
Telefon: (0 212) 249 07 23 * Telefax: (0 212) 249 13 50
www.tusiad.org

ÖNSÖZ

TÜSİAD, Türkiye'nin önde gelen girişimcileri ve iş dünyası yöneticileri tarafından 1971 yılında, Anayasamızın ve Dernekler Kanunu'nun ilgili hükümlerine uygun olarak kurulmuş, kamu yararına çalışan bir dernek olup gönüllü bir sivil toplum örgütüdür.

TÜSİAD, insan hakları evrensel ilkelerinin, düşünce, inanç ve girişim özgürlüklerinin, laik hukuk devletinin, katılımcı demokrasi anlayışının liberal ekonominin, rekabetçi piyasa ekonomisinin kurum ve kurallarının ve sürdürülebilir çevre dengesinin benimsendiği bir toplumsal düzenin oluşmasına ve gelişmesine katkı sağlamayı amaçlar.

TÜSİAD, Atatürk'ün öngördüğü hedef ve ilkeler doğrultusunda, Türkiye'nin çağdaş uygarlık düzeyini yakalama ve aşma anlayışı içinde, kadın-erkek eşitliğini, siyaset, ekonomi ve eğitim açısından gözetilen iş insanlarının toplumun öncü ve girişimci bir grubu olduğu inancıyla, yukarıda sunulan ana gayenin gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla çalışmalar gerçekleştirir.

TÜSİAD, kamu yararına çalışan Türk iş dünyasının temsil örgütü olarak, girişimcilerin evrensel iş ahlaki ilkelerine uygun faaliyet göstermesi yönünde çaba sarf eder; küreselleşme sürecinde Türk rekabet gücünün ve toplumsal refahın, istihdamın, verimliliğin, yenilikçilik kapasitesinin ve eğitimin kapsam ve kalitesinin sürekli artırılması yoluyla yükseltilmesini esas alır. TÜSİAD, toplumsal barış ve uzlaşmanın sürdürüldüğü bir ortamda, ülkemizin ekonomik ve sosyal kalkınmasında bölgesel ve sektörel potansiyelleri en iyi şekilde değerlendirerek ulusal ekonomik politikaların oluşturulmasına katkıda bulunur. Türkiye'nin küresel rekabet

düzeyinde tanıtımına katkıda bulunur, Avrupa Birliği (AB) üyeliği sürecini desteklemek üzere uluslararası siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel ilişki, iletişim, temsil ve iş birliği ağlarının geliştirilmesi için çalışmalar yapar. Uluslararası entegrasyonu ve etkileşimi, bölgesel ve yerel gelişmeyi hızlandırmak için araştırma yapar, görüş oluşturur, projeler geliştirir ve bu kapsamda etkinlikler düzenler.

TÜSİAD, Türk iş dünyası adına, bu çerçevede oluşan görüş ve önerilerini Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)'ne, hükümete, diğer devletlere, uluslararası kuruluşlara ve kamuoyuna doğrudan ya da dolaylı olarak basın ve diğer araçlar aracılığı ile ileterek, yukarıdaki amaçlar doğrultusunda düşünce ve hareket birliği oluşturmayı hedefler.

TÜSİAD, misyonu doğrultusunda ve faaliyetleri çerçevesinde, ülke gündeminde bulunan konularla ilgili görüşlerini bilimsel çalışmalarla destekleyerek kamuoyuna duyurur ve bu görüşlerden hareketle kamuoyunda tartışma platformlarının oluşmasını sağlar.

Bu rapor, TÜSİAD Çevre ve İklim Değişikliği Çalışma Grubu bünyesinde oluşturulan Sürdürülebilir Finansman Alt Çalışma Grubu faaliyetleri çerçevesinde hazırlanmıştır. Raporun hazırlanması sürecindeki yönlendirmeleri ve katkıları için TÜSİAD Çevre ve İklim Değişikliği Çalışma Grubu Başkanı Fatih Özkadı'ya, Sürdürülebilir Finansman Alt Çalışma Grubu Başkanı Derya Özet Yalçın'ya; yazımı sürecinde destek sağlayan Elif Baknalı'ya, Burcu Tümtürk'e ve rapora değerlendirmeleri ile katkı sağlayan tüm üyelerimize teşekkür ederiz. Rapora iyi uygulama örnekleri ile katkı veren TÜSİAD üyesi şirketlerimize minnettarız.

İçindekiler

1. Giriş	8
2. Sürdürülebilirliğe ilişkin Şeffaflık Düzenlemeleri Alanında	
Uluslararası Gelişmeler	9
2.1 Avrupa Birliği'ndeki Gelişmeler	9
2.1.1 Sürdürülebilir Finans Taksonomisi	9
2.1.2 AYM ve Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizmasının (Carbon Border Adjustment Mechanism- CBAM) Olası Etkileri	9
2.1.3 Yatırımlara İlişkin İklim Kıyaslama Ölçütleri ve Ölçütlerin ESG Açıklamaları	10
2.1.4 Kurumsal Durum Tespiti ve Kurumsal Hesap Verebilirlik (AB Tedarik Zincirleri) Direktifi	10
2.1.5 ESG Raporlama Direktifleri	11
2.2 ABD'deki Gelişmeler	12
2.2.1 Finansal İstikrar Gözetim Konseyi (Financial Stability Oversight Council- FSOC):	12
2.2.2 ABD Çalışma Bakanlığı (Department of Labor- DoL):	12
2.2.3 ABD Hazine Bakanlığı	12
2.3 Uluslararası İşbirlikleri ve İnisiyatiflerdeki Gelişmeler	12
2.3.1 Finansal Sistemi Yeşillendirme Ağı (Network of Central Banks and Supervisors for Greening the Financial System - NGFS)	13
2.3.2 Sürdürülebilir Finans Uluslararası Platformu (International Platform on Sustainable Finance- IPSF)	13
2.3.3 Sürdürülebilirlik Muhasebesi Standartları Kurulu (Sustainability Accounting Standards Board- SASB)	13
2.3.4 Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (International Financial Reporting Standards- IFRS)	14
2.4 Türkiye'de Gelişmeler	14

3. Sürdürülebilir Finans Konusunda Uluslararası Gelişmelerin Türkiye'ye Etkileri.....	16
3.1 Finans Sektörü.....	16
3.2 Finans Dışı Sektörler	16
4. Sürdürülebilir Finansman ve Yatırım Alternatifleri.....	18
4.1 Sürdürülebilir Finansman Türleri: Finansal Ürün, Araç ve Hizmetler	18
4.1.1 Yeşil, Sosyal, Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilirlik Bağlantılı (Green, Social, Sustainability, Sustainability-Linked- GSSS) Tahviller.....	18
4.1.2 Yeşil, Sosyal ve Sürdürülebilirlik Bağlantılı Krediler	20
4.1.3 Finansal Araçların Onay Süreçleri ve Doğrulaması.....	22
4.1.4 Uluslararası Standartlar	24
4.2 Sürdürülebilir Yatırım Türleri	25
4.3 Türkiye'deki Gelişmeler	26
5. Yatırımcı ve Finansman Odaklı Risk Yönetimi ve Raporlama	
Süreçleri için Öneriler.....	27
5.1 Risk Yönetimi.....	27
5.1.1 Önceliklendirme.....	27
5.1.2 Yasaklı Listesi ve Yatırımlar ile Tedarikçilerde Asgari ESG Standartlarının Açıklanması	28
5.1.3 Risk Yönetimi Süreci	28
Ek. Türkiye'de Sürdürülebilir Finansman İşlemleri-Uygulama Örnekleri	32

1. GİRİŞ

Dünya genelinde iklim başta olmak üzere Birleşmiş Milletler (BM) Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının (SKA) ve enerji hedeflerinin gerçekleştirilebilmesi ve Avrupa Yeşil Mutabakatı (AYM) gibi küresel ticaret ve finans piyasalarını derinden etkileyecek gelişmelere hazırlık yapılabilmesi için sürdürülebilir finansman ve raporlama alanındaki gelişmelere ayak uydurulması kritik önem taşımaktadır.

Sürdürülebilir finansman ve raporlama; öncelikle ABD, Fransa, Hollanda gibi gelişmiş ekonomilerde uygulanmaya başlanmış; ekonomiyi, işletmeleri ve toplumları- özellikle sağlık sistemlerini- iklimsel ve çevresel şoklara karşı daha dayanıklı hale getirmek için finansal kaynakları sürdürülebilir projelere yönlendirme ihtiyacı tüm dünyada artmıştır. Sürdürülebilir finansmana ilişkin artan yatırımcı ilgisiyle ve piyasa koşullarıyla birlikte gelişmekte olan ülkelerde faaliyet gösteren şirketler ve otoriteler de sürdürülebilir finans dünyasından pay almaya başlamıştır. Büyüyen ihtiyaç bu piyasalardaki işlevi daha şeffaf, etkin ve yeknesak kılma konusundaki adımları da sıklaştırmıştır.

Çevresel, sosyal ve yönetim (*Environmental, Social and Governance-ESG*) amaçlarını gözeterek finans piyasasına katkıda bulunan sürdürülebilir borçlanma araçlarının toplam hacmi 3 trilyon ABD dolarını aşmıştır. 2020 yılındaki veriler 2021'in ilk beş ayıyla karşılaştırıldığında sürdürülebilir tahvillerde %320, yeşil tahvillerde %142 ve sürdürülebilirlikle bağlantılı kredilerde ise %253 büyüme gözlemlenmiştir.¹

İlk yeşil tahvil ihracı tarihine tekabül eden 2017'den bu yana kümülatif yeşil tahvil ihrac tutarı 1,5 trilyon ABD

dolarından fazladır. Sosyal tema altında ihraç edilen tahvil hacmi 2020 yılının ilk yarısında 36,8 milyar ABD dolarından 146,6 milyar ABD dolarına yükselerek ilk yarıda dört katına çıkmış ve en keskin artışa sahip olmuştur. Sürdürülebilirlik tahvil ihracı da yıllık büyümenin %20'sini kaydetmiştir.² Sürdürülebilir finans piyasasındaki küresel gelişmelerin yanında yasal çerçeve ve gönüllü standartların gelişimi açısından ESG önlemlerinin öncüsü sayılabilecek, sürdürülebilir finansman faaliyetlerini yasal olarak bağlayıcı düzenlemelere tabi tutma yönünde bir eğilim Avrupa Birliği (AB) başta olmak üzere tüm dünyada başlamıştır. Bu düzenlemelerin iki temel amacı;

- (i) Sürdürülebilir finans piyasalarının hacmini artırarak özel yatırımları sürdürülebilir kalkınma için gerekli yatırımlara yönlendirmek ve
- (ii) Piyasanın sürdürülebilir kalkınma için gerçek anlamda dönüşmesinin önünde bir bariyer oluşturan yeşil yıkamanın (green washing) önüne geçmek olarak sıralanabilir.

Diğer taraftan dünya genelinde pek çok gönüllü ESG raporlama platformu ve inisiyatifinde birleşme eğilimi başlamış ve son 18 ayda AB'deki gelişmeler ile en iyi uygulamaların yeknesaklaşmaya gittiği bir döneme girilmiştir.

Bu raporda ESG alanında şeffaflığa ilişkin öne çıkan uluslararası gelişmeler, bunların Türkiye'ye etkileri ve sürdürülebilir finansman alanındaki gelişmeler ve hazırlıkları devam etmekte olan düzenlemeler iş dünyası tarafında yürütülen ilgili çalışmalara ve değerlendirmelere rehber olması amacıyla ele alınmaktadır.

¹BloombergNEF

²İklim Tahvilleri Girişimi (CBI)

2. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞE İLİŞKİN ŞEFFAFLIK DÜZENLEMELERİ ALANINDA ULUSLARARASI GELİŞMELER

2.1 Avrupa Birliği'ndeki Gelişmeler

Sürdürülebilir finans AYM kapsamındaki politika hedeflerinin yanı sıra AB'nin iklim ve sürdürülebilirlik hedeflerine ilişkin uluslararası taahhütlerinin yerine getirilmesinde kilit bir role sahiptir. AB sürdürülebilir kalkınma dönüşümünü kamu kaynaklarının bir tamamlayıcısı olan özel yatırımları iklim-nötr, iklimle dayanıklı, kaynakları verimli kullanan ve adil bir ekonomiye geçişe yönlendirerek gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. Sürdürülebilir finans yatırımların dirençli bir ekonomiye ve COVID-19 salgını akabinde sürdürülebilir toparlanmayı desteklemeye yardımcı olacak bir unsur olarak görülmektedir.

AB bu vizyonla sürdürülebilir finansı AYM'nin kilit parçalarından biri olarak tanımlamaktadır. Bu bölümde AB içerisinde sürdürülebilir finansa ilişkin önemli yasal gelişmeler ele alınacaktır.

2.1.1 Sürdürülebilir Finans Taksonomisi

Özel yatırımları sürdürülebilir proje ve faaliyetlere yönlendirmenin en temel gereksinimlerinden biri sürdürülebilir finans piyasalarında ortak bir dil geliştirmek ve "sürdürülebilir" olanın net bir tanımını yapmaktır. Bu nedenle sürdürülebilir ekonomik faaliyetler için ortak bir sınıflandırma sistemi olan "AB taksonomisi" oluşturulmuştur.

AB taksonomisi, şirketlere, yatırımcılara ve politika yapıcılara ekonomik faaliyetlerin çevresel olarak sürdürülebilir kabul edilebileceği uygun tanımları sağlamaktadır. Bu şekilde yatırımcılar için güvenilir bir ortam yaratılması, özel yatırımcıların yeşil yıkamadan korunması, şirketlerin daha iklim dostu olmalarına yardımcı olunması, pazarın bölünmesinin azaltılması ve yatırımların en çok ihtiyaç duyulan yerlere kaydırılması amaçlanmaktadır.

Taksonomi Tüzüğü (*Taxonomy Regulation-Regulation (EU) 2020/852*) 22 Haziran 2020 tarihinde yayımlanmış ve 12 Temmuz 2020 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Tüzük bir ekonomik faaliyetin çevresel olarak sürdürülebilir kabul edilebilmesi için karşılaması gereken dört önemli koşulu (faaliyetin katkı sağlayacağı çevresel hedefler, zarar vermeyeceği çevresel hedefler, uyacağı minimum önlemler, uyumlu olacağı teknik değerlendirme kriterleri) ortaya koymakta ve aşağıdaki altı çevresel amacı önceliklendirmektedir.

- İklim değişikliğini azaltma
- İklim değişikliğine uyum
- Su ve deniz kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı ve korunması
- Döngüsel ekonomiye geçiş
- Kirlilik önleme ve kontrol

- Biyoçeşitliliğin ve ekosistemlerin korunması ve restorasyonu

Taksonomi düzenlemesi sürdürülebilir finans piyasalarında en derin etkileri olan gelişmelerden biri olarak sayılabilir ve pek çok ülkede benzer çalışmaları tetiklediği bilinmektedir.

AB Taksonomisi yayımlandığı gün belirlenen zaman çizelgesine uygun olarak yürütülecektir. Bu doğrultuda, 2022 yılı Ocak ayından itibaren AB Taksonomisi yukarıdaki sırayla belirtilen ilk iki çevresel hedef için uygulanmaya başlanmıştır. AB Taksonomisi'ne uyum kapsamında, (1) AB Taksonomisi ile uyumlu ciro, işletme giderleri (OpEx), sermaye giderleri (CapEx) oranlarının açıklanması, (2) bir ve ikinci çevresel hedefe ilişkin faaliyetlerin raporlanması, (3) CapEx planlarının açıklanması, (4) -gerekirse- ek nicel açıklamaların yapılması beklenmektedir.

2022 yılından itibaren AB Taksonomisi çevresel hedeflere ek olarak sosyal ve yönetim alanında sürdürülebilirlik kriterlerinin daha doğru anlaşılması ve uygulanması için yeni kriter setleri yayınlayacaktır. Bir sonraki yıl çevresel amaçlara ek olarak yeni önceliklendirme amaçları da herkesle paylaşılacaktır.

Ocak 2023 itibarıyla raporun devamında daha kapsamlı şekilde bahsedilecek olan Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi'ne (*Corporate Sustainability Reporting Directive- CSRD*) dahil olan şirketlerin de AB Taksonomisi için başvuruları beklenmektedir. Bu doğrultuda 2023 yılı itibarıyla üçüncü ve altıncı madde dahil tüm altı çevresel amacın benimsenmesi ve bir önceki yıla yönelik aktivitelerin raporlanması istenecektir.

2.1.2 AYM ve Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizmasının (*Carbon Border Adjustment Mechanism- CBAM*) Olası Etkileri

AB toplam karbon emisyonlarını 1990 seviyelerine kıyasla 2030 yılına kadar %55 azaltmaya yönelik çalışmalar yapmakta ve 2050 yılında net sıfır emisyonlu kıta olmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda AB 2021 yılı Temmuz ayında Fit for 55 adı verilen ve 2030 yılına kadar gerçekleştireceği azaltımların yolunu anlatan bir doküman yayınlamıştır. Buradaki tüm aksiyonlar AYM altında planlanan stratejinin parçalarıdır.

Fit for 55 paketi kapsamında AB ile ticari ilişki içinde olan tüm ülkeleri ilgilendiren yeni bir vergi sistemine işaret eden Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması

(Carbon Border Adjustment Mechanism- CBAM) açıklanmıştır. CBAM proaktif önlemler alınmadığı takdirde hem finans hem de reel sektör şirketleri için çeşitli riskler barındırmaktadır. 15 Mart 2022'de AB Konseyi tarafından üzerinde uzlaşılan CBAM Tüzük taslağı karbon kaçağının azaltılması amacıyla hedeflenen ürün grubuna ilişkin ithalata karbon fiyatı getirilmesini öngörmektedir. 1 Ocak 2023 tarihinde yürürlüğe girmesi planlanan CBAM ilk fazda aşağıda belirlenen sektörlerle uygulanacaktır:

- Çimento
- Demir ve Çelik
- Alüminyum
- Gübre
- Elektrik

Bu sektörler yüksek karbon kaçağı riskine ve yüksek karbon emisyonlarına sahiptir. CBAM ürünlerin üretim süreci sırasında yayılan sera gazlarının doğrudan emisyonlarına uygulanacaktır. Gömülü emisyonlara karşılık alınacak ve fiyatı haftalık olarak belirlenecek CBAM sertifikaları yukarıda belirtilen ürünlerin ithalatı için gerekli olacaktır. İthal edilen mal, gömülü karbon emisyonları ve bu emisyonlara karşılık gelen CBAM sertifikaları CBAM beyannamesinde yer alacaktır. Menşe ülkesinde ödenen karbon vergisi bilgisi de bu beynamede yer alacaktır.

2023-2026 yılları arası geçiş dönemi boyunca emisyon raporlama sürecinin devam etmesi; 2026 yılı itibarıyla raporlama yükümlülüğüne ek olarak karbon vergilendirmesinin yapılması planlanmaktadır. Geçiş döneminin sonunda Komisyon CBAM'ın nasıl çalıştığını ve kapsamını; değer zincirinin aşağısı da dahil olmak üzere daha fazla ürün ve hizmete genişletip genişletmeyeceğini ve 'dolaylı' emisyonları kapsayıp kapsamayacağını değerlendirecektir.

Birinci fazda uygulama altına alınacak sektörler Türkiye için kritik önem taşımaktadır. 2021 yılında Türkiye ihracatının %41'ini AB ülkelerine gerçekleştirmiştir. CBAM sektörleri açısından bakıldığında ise AB'ye yapılan ihracat toplam ihracatın yaklaşık %40'ı seviyesindedir.³

2.1.3 Yatırımlara İlişkin İklim Kıyaslama Ölçütleri ve Ölçütlerin ESG Açıklamaları

AB ESG konusundaki yatırım ölçütlerini daha şeffaf hale getirmek için bazı standartlar ortaya koymaktadır. Bunlardan ilki, AB İklim Geçişi Karşılaştırma Ölçütü (EU Climate Transition Benchmark- EU CTB) ve AB Paris Uyumlu Karşılaştırma Ölçütü (EU Paris-Aligned Benchmark- EU PAB)'dür. İkinci standart ise tüm yatırım kriterleri için geçerli olacak ESG açıklama gereklilikleri tanımıdır.

İklim karşılaştırma ölçütü finansal yatırım hedeflerine sera gazı (Greenhouse Gas- GHG) emisyonlarının azaltılması ve düşük karbonlu ekonomiye geçişi entegre eden bir yatırım ölçütü olarak tanımlanmaktadır. Bu ölçüt Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nin (Intergovernmental Panel on Climate Change- IPCC) kanıtlarını sunduğu bilimsel verilere dayalıdır ve temel kıyaslama bileşenlerinin seçimi ve ağırlıklandırılması yöntemlerini içermektedir.

Bu yeni ölçütlerin ana hedefleri;

- Kullanıcılara bir yandan kendi iklim kıyaslama metodolojilerini tasarlamada esneklik bırakırken diğer taraftan önemli düzeyde karşılaştırılabilirliği sağlamak,
- Yatırımcılara yatırım stratejileri ile uyumlu bir araç sağlamak,
- Yatırımcıların etkisine (özellikle iklim değişikliğine ve enerji geçişine) ilişkin şeffaflığı artırmak ve
- Yeşil yıkamayı caydırmaktır.

EU CTB, EU PAB ve ESG açıklama gerekliliklerine ilişkin (AB) 2016/1011 Tüzüğünü değiştiren 27 Kasım 2019 tarihli (AB) 2019/2089 sayılı Tüzük yayımlanmış ve 30 Nisan 2020'de uygulamaya girmiştir.

2.1.4 Kurumsal Durum Tespiti ve Kurumsal Hesap Verebilirlik (AB Tedarik Zincirleri) Direktifi

23 Şubat 2022 tarihinde AB Değer Zincirleri tasarısı (Corporate Sustainability Due Diligence Directive) AB Komisyonu tarafından yayımlanmıştır. Bu tasarıyla birlikte değer zincirlerindeki hak ihlallerinin durum tespiti ve ele alınması zorunlu olacaktır. Tasarının eklerinde yer alan Uluslararası Çalışma Örgütü (International Labor Organization-ILO) ve Paris İklim Anlaşması gibi uluslararası sözleşmelerden kaynaklanan insan hakları ve çevre üzerindeki mevcut ve potansiyel olumsuz etkiler ele alınmaktadır. Zorunlu durum tespiti çerçevesinde ele alınacak konular:

³TUSIAD tarafından 2020 yılında yayınlanan "Ekonomik Göstergeler Merceğinden Yeni İklim Rejimi" raporunda CBAM'in tüm sektörlerde hayata geçirilmesi halinde AB'ye ihracat yapan sektörler üzerine olası etkinin analiz edilmesi amacıyla 24 üretici sektör için bir analiz yapılmıştı. Bu raporda Türkiye ihracatının maruz kalabileceği toplam karbon maliyetinin ton başına verginin 50 Euro olması durumunda 797 milyon Euro-1809 milyon Euro olabileceği ortaya konulmuştu.

- İnsan hakları (sendika ve işçi hakları dahil- özellikle çocuk işçi çalıştırılmaması ve işçilerin sömürülmemesi),

- Çevre (iklim değişikliği ve ormansızlaşmanın önlenmesi dahil- özellikle bioçeşitliliğin korunması ve doğanın kirlenmemesi) olarak öne çıkmaktadır.

Tasarıda tedarik zinciri yerine değer zinciri vurgusu yapılmaktadır. Zorunlu durum tespiti (*due diligence*) çerçevesi değer zincirlerini kapsayacak; şirketin kendi operasyonları, bağlı kuruluşlarının (*subsidiary*) operasyonları veya doğrudan ve dolaylı olarak kurulan iş ilişkileri (*established business relationship*) için geçerli olacaktır.

Bu tasarı AB'de kurulmuş veya faaliyet gösteren şirketlerin tüm değer zincirine yeni, geniş kapsamlı ESG durum tespiti gereklilikleri getirmek üzere tasarlanmıştır. Dolayısıyla yeni yükümlülükler hem AB hem de AB-dışı şirketler için geçerli olabilir ve AB'de faaliyet gösteren şirketlerle iş yapan AB dışı şirketleri de etkileyecektir.

Belirli kriterleri karşılayan AB ve AB-dışı şirketlerin sorumlulukları;

- Durum tespitinin tüm şirket politikalarına dahil edilmesi
- Potansiyel ve fiili olumsuz etkilerin belirlenmesi
- Potansiyel ve fiili olumsuz etkilerin önlenmesi ya da hafifletilmesi
- Şikayet prosedürünün oluşturulması
- Raporlama
- Hukuki sorumluluk olarak tanımlanmaktadır.

Tasarı ile AB şirketlerinin yönetici görevlerine yönelik olarak durum tespiti süreçlerinin oluşturulması ve uygulanmasının denetimi ile kurumsal stratejiye entegrasyonu gibi yeni sorumluluklar ve performans kriterleri getirilmektedir. Şirket adına kararlar alırken yöneticilerin insan hakları, çevre ve iklim konularını dikkate almaları gerekecektir.

Sorumlulukların yerine getirilmemesi durumunda para cezaları ve mağdurların zararları için yasal yollara başvurma imkanı gibi unsurlar da bulunmaktadır.

2.1.5 ESG Raporlama Direktifleri

2.1.5.1 Finansal Olmayan Raporlama Direktifi (Non-Financial Reporting Directive- NFRD)

2014/95/EU Direktifi (NFRD olarak da adlandırılmaktadır) bazı büyük şirketler tarafından

finansal olmayan ve çeşitlilik bilgilerinin ifşa edilmesine ilişkin kuralları belirlemektedir. Bu Direktif 2013/34/EU sayılı Muhasebe Direktifi'ni etkilemektedir.

Mali olmayan raporlamaya ilişkin AB kuralları şu anda 500'den fazla çalışanı olan halka açık büyük şirketler için geçerlidir. Bu aşağıdaki kategorileri içerecek şekilde AB genelinde yaklaşık 11.700 büyük şirketi ve grubu kapsamaktadır:

- Halka açık şirketler
- Bankalar
- Sigorta şirketleri
- Ulusal makamlar tarafından kamu yararına çalışan kuruluşlar olarak belirlenen diğer şirketler

2.1.5.2 Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (Corporate Sustainability Reporting Directive- CSRD)

21 Nisan 2021 tarihinde Avrupa Komisyonu NFRD'nin mevcut raporlama gerekliliklerini değiştiren bir Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD) önerisi sunmuştur.

Teklif kapsamı tüm büyük ölçekli şirketlere ve regüle piyasalarda işlem gören tüm şirketlere (kote edilmiş mikro işletmeler hariç) genişletmekte; raporlanan bilgilerin denetimini (güvencesini) gerektirmektedir.

CSRD daha ayrıntılı raporlama gereksinimleri ve zorunlu AB sürdürülebilirlik raporlama standartlarına göre raporlama zorunluluğu getirmektedir.

Aynı zamanda şirketlerin rapor edilen bilgileri dijital olarak "etiketlemesini" gerektirmekte; böylece dijital olarak takip edilebilir olmasını önermekte ve Sermaye Piyasaları Birliği Eylem Planı'nda öngörülen Avrupa tek erişim noktasına⁴ beslenmesini öngörmektedir.

2.1.5.3 Sürdürülebilir Finans Açıklama Yönetmeliği (Sustainable Finance Disclosure Regulation - SFDR)

SFDR finansal ürünlerin sürdürülebilirlik derecesi konusunda daha fazla şeffaflık sağlamayı amaçlamaktadır. SFDR yeşil yıkamayı (*green washing*) önlerken özel yatırımları sürdürülebilir yatırımlara yönlendirmeyi hedefler. Düzenleme 10 Mart 2021'den itibaren aşamalı olarak uygulanmaktadır.

⁴Avrupa tek erişim noktası ("ESAP"), finansal hizmetler, sermaye piyasaları ve sürdürülebilirlik hakkında kamuya açıklanmış bilgilere erişim sağlayan merkezi bir platformdur.

Bu düzenlemenin önemli bir kısmı bir finansal ürün yöneticisinin sürdürülebilirlik risklerini ve ürünün sürdürülebilirlik üzerindeki olumsuz etkileri nasıl hesaba kattığını açıklayan şeffaflıkla bağlantılıdır. Hem varlık hem de ürün düzeyinde gereksinimler vardır.

Finansal piyasa katılımcıları, (1) portföy yönetimi hizmetleri sunan varlık yöneticileri, (2) emeklilik fonları ve (3) sigortaya dayalı yatırımcıların yanı sıra (4) nitelikli risk sermayesi ve (5) sosyal girişimcilik faaliyetleri de dahil olmak üzere yatırım firmaları olarak tanımlanmaktadır.

Kapsam dahilindeki finansal ürünler arasında yatırım ve yatırım fonları, sigortaya dayalı yatırım ürünleri, özel ve mesleki emeklilik ve hem sigorta hem de yatırım danışmanlığı yer almaktadır. Bu ürünlerden herhangi biri sürdürülebilir yatırımlar içeriyorsa yönetici bu yatırımların yönetmelikte belirtilen 'önemli bir zarar vermeme' ilkesine ne kadar uygun olduğunu açıklamalıdır.

2.2 ABD'deki Gelişmeler

ABD'de ABD Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu (*Securities and Exchange Commission- SEC*) kamu şirketlerinin belirli ESG bilgilerini ifşa etmesini istemektedir.

Buna ek olarak, SEC 2010 yılında ABD menkul kıymetler yasaları ve düzenlemelerinin iklimle ilgili hangi bilgilerin nasıl ifşa edilmesini gerektirebileceği ile ilgili bir kılavuz yayınlamıştır. Bu alanda potansiyel yeni düzenlemeler konusunda araştırmalar yapan SEC'in mevcut durumda ortaya koyduğu raporlama gereklilikleri AB gibi diğer bölgelerdeki gerekliliklere kıyasla oldukça dar kapsamlıdır.

2.2.1 Finansal İstikrar Gözetim Konseyi (*Financial Stability Oversight Council- FSOC*):

ABD Ekim 2021 itibarıyla iklim değişikliğini finansal istikrarına yönelik bir tehdit olarak tanımlamış ve tehdidin üstesinden gelmek için izlenmesi gereken bulgu ve tavsiyeler listesi yayınlamıştır.

Bu çerçevede, ajansların senaryo analizi kullanarak finansal istikrara yönelik iklim bağlantılı riskleri değerlendirmeleri, iklimle ilgili açıklamaları iyileştirmeleri, iklimle ilgili veriyi geliştirmeleri ve iklimle ilgili riskler konusunda kapasite ve uzmanlık oluşturmaları tavsiye edilmektedir.

FSOC ayrıca Konsey'e iklim riski konusunda tavsiyelerde bulunacak iki yeni komitenin kurulduğunu duyurmuştur.

2.2.2 ABD Çalışma Bakanlığı (*Department of Labor- DoL*):

Bakanlık Trump yönetimi sırasında uygulamaya konan Çalışan Emeklilik Gelir Güvenliği Yasası (*Employee Retirement Income Security Act- ERISA*) ile ilgili bir kuralda değişiklik önerisi yapmıştır. Eski kural ERISA müteveli heyetlerinin yalnızca maddi faktörlere dayalı yatırım kararları vermesini ve ESG hususlarını dışarıda bırakmalarını içermektedir.

Değiştirilen kural bu politikayı kaldıracak ve ERISA müteveli heyetlerinin "iklim değişikliği ve diğer ESG faktörleri de dahil olmak üzere risk-getiri analizi için herhangi bir faktör materyalini" dikkate almalarına olanak tanıyacak; ancak fonlar yararlanmalarını çikarları diğer hedeflere tabi olmayacaktır.

2.2.3 ABD Hazine Bakanlığı

Bakanlığın iklim değişikliğine karşı direnci artırmak için atabileceği adımları belirleyen bir Hazine İklim Eylem Planı yayınlamıştır. Plan, (1) Hazine operasyonları ve mülk portföyü genelinde iklim riskinin ele alınması, (2) satın alınan iklim riskini dikkate alacak şekilde uyarlanması ve (3) Bakanlığın iklim hedefleriyle tutarlı bir yatırım yaklaşımı oluşturulması dahil olmak üzere çeşitli öncelikli eylem alanlarını tanımlamaktadır.

Buna ek olarak, Bakanlık iklimle ilgili risklere ve etkilere karşı dayanıklılığı artırmak için politikaları, programları ve faaliyetleri belirlemek üzere bilimsel iklim değişikliği verisini kullanacaktır.

ABD'de hayata geçirilen çalışmalar ve ortaya konan gereklilikler AB başta olmak üzere diğer bölgelerdeki gerekliliklere kıyasla oldukça dar kapsamlıdır. ABD'de sürdürülebilirlikle ilgili konular ESG'nin çoğunlukla 'E' başlığına odaklanmakta ve buna yönelik kararlar alınmaktadır. ABD'de sorumlu yatırım ve finansman konusundaki ivmenin yasal düzenlemeler yerine çoğunlukla gönüllü küresel ve yerel inisiyatiflerden güç aldığı söylenebilir. ABD tarafında sosyal ve yönetim kriterlerini içeren iyileştirme paketlerinin geliştirilmesi ve artırılması gerekmektedir.

2.3 Uluslararası İşbirlikleri ve İnisiyatiflerdeki Gelişmeler

Geçtiğimiz beş yılda ESG düzenlemeleri ve standartlar küresel olarak neredeyse iki katına ulaşarak 600'ün üzerine çıkmıştır. Bu gelişimde kilit rol oynayan kuruluşlar, "Beşli Grup" olarak anılan CDP (*Carbon Disclosure Project- Karbon Saydamlık Projesi*), İklim Saydamlık Standartları Kurulu (*Climate Disclosure Standards Board-*

CDSB), Küresel Raporlama İnişyatifi (Global Reporting Initiative- GRI), Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (*International Integrated Reporting Council- IIRC*) ve Sürdürülebilirlik Muhasebesi Standartları Kurulu (*Sustainability Accounting Standards Board- SASB*)'dur.

Bu çeşitlilik hem sürdürülebilir finans oyuncularını karşılaştırılabilirlik konusunda zorlamakta hem de sürdürülebilir finansmandan faydalanmak isteyen ve hissedarlarının taleplerine yanıt vermek isteyen özel sektör oyuncularına büyük bir raporlama yükü getirmektedir.

Son yıllarda tüm dünyada sürdürülebilir finans piyasalarını daha regüle hale getirmek, işlevini iyileştirmek, standartları yeknesaklaştırmak ve hacmini artırmak üzere finansal piyasaları düzenleyici kurumlar ve diğer kilit oyuncularla işbirliği zemini oluşturan uluslararası inisiyatifler ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede öne çıkan inisiyatifler aşağıda özetlenmektedir:

2.3.1 Finansal Sistemi Yeşillendirme Ağı (*Network of Central Banks and Supervisors for Greening the Financial System - NGFS*)

2017 sonunda Paris'te düzenlenen One Planet Summit sırasında 18 merkez bankası ve denetleyici kuruluş ile beş uluslararası kuruluş tarafından NGFS oluşturulmuştur. Bu Ağ amacını Paris Anlaşması'nın hedeflerine ulaşmak için gereken küresel aksiyonu güçlendirmeye yardımcı olmak ve finansal sistemin riskleri yönetme ve yeşil yatırımlar için sermayeyi harekete geçirme konusundaki rolünü geliştirmek olarak tanımlamaktadır. Bu amaçla Ağ NGFS üyeliği içinde ve dışında uygulanacak en iyi uygulamaları tanımlamakta; teşvik etmekte ve yeşil finans konusunda analitik çalışmalar yürütmektedir.

2.3.2 Sürdürülebilir Finans Uluslararası Platformu (*International Platform on Sustainable Finance- IPSF*)

18 Ekim 2019 tarihinde Uluslararası Para Fonu (*International Monetary Fund- IMF*)/ Dünya Bankası'nın Washington DC'deki yıllık toplantılarında AB, Arjantin, Kanada, Şili, Çin, Hindistan, Kenya ve Fas'ın ilgili makamlarıyla birlikte IPSF başlatılmıştır. IPSF'nin nihai amacı özel sermayenin çevresel ağırlıklı sürdürülebilir yatırımlara yönelik seferberliğini artırmaktır. Bu nedenle IPSF yatırımcıların iklim ve çevre hedeflerine gerçekten katkıda bulunan sürdürülebilir yatırım fırsatlarını belirlemelerine ve bu fırsatlara ulaşmalarına yardımcı olmak için sürdürülebilir finans düzenleyici

önlemleri geliştirmekten sorumlu politika yapımcılar arasında çok taraflı bir diyalog forumu sunmaktadır. IPSF aracılığıyla üyeler en iyi uygulamaları teşvik etmek, farklı girişimlerini karşılaştırmak ve ulusal ve bölgesel ihtiyaçlara saygı duyarak sürdürülebilir finansmanın engellerini ve fırsatlarını belirlemek için bilgi alışverişinde bulunmaktadır.

2.3.3 Sürdürülebilirlik Muhasebesi Standartları Kurulu (*Sustainability Accounting Standards Board- SASB*)

SASB işletmelerin ve yatırımcıların sürdürülebilirliğin finansal etkileri konusunda ortak bir dil geliştirmelerine yardımcı olmak amacıyla 2011 yılında kar amacı gütmeyen bir kuruluş olarak kurulmuştur. 2020 yılı Kasım ayında IIRC ve SASB kurumsal sürdürülebilirlik açıklamalarında basitleştirme ve netlik ihtiyacına cevap vermek üzere IIRC ve SASB 2021 yılı Haziran ayında resmi olarak kurulan Değer Raporlama Vakfı (Value Reporting Foundation- VRF) altında birleşme niyetlerini açıklamışlardır.

VRF işletmelerin ve yatırımcıların ortak bir kurumsal değer anlayışı geliştirmelerine yardımcı olmak için tasarlanmış Entegre Düşünce İlkeleri, Entegre Raporlama Çerçevesi ve SASB Standartları dahil olmak üzere kapsamlı bir kaynak paketi sunmaktadır.

SASB Standartları şirketler tarafından yatırımcılara finansal olarak önemli sürdürülebilirlik bilgilerinin ifşa edilmesine rehberlik etmektedir. 77 sektör için geçerli olan Standartlar her sektördeki finansal performansla en alakalı ESG konularının alt kümesini tanımlamaktadır.

SASB Standartları işletmelere ve yatırımcılara kurumsal değer nasıl yaratıldığı, korunduğu veya aşındırıldığı konusunda ortak bir kurumsal değer anlayışı geliştirmelerine yardımcı olmak için tasarlanmış kapsamlı bir kaynak paketi sunan, kar amacı gütmeyen küresel bir kuruluş olan VRF'in himayesinde sürdürülmektedir. Entegre Düşünme İlkeleri, Entegre Raporlama Çerçevesi ve SASB Standartları dahil olmak üzere kaynaklar iş gereksinimlerine bağlı olarak tek başına veya birlikte kullanılabilir.

VRF Yönetim Kurulu tüm organizasyon stratejisini, finansmanını ve operasyonlarını denetlemekte ve SASB Standartlar Kurulu üyelerini atamaktadır. SASB Standartları Kurulu SASB Standartlarının yasal süreci, sonuçları ve onaylanmasından sorumlu olan bağımsız bir kuruldur.

2.3.4 Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (International Financial Reporting Standards- IFRS)

Araştırmalar sürdürülebilir yatırımlara yönelik sermaye akışlarının düşük veri kalitesi nedeniyle engellendiğini göstermektedir. Veri kesinlikten yoksundur ve kolayca karşılaştırılamamaktadır. Birçok girişim karşılaştırılabilirliği iyileştirmeye çalışmakta; ancak bu girişimlerin sayılarının fazla olması çeşitliliğe yol açmaktadır. SASB, GRI ve İklimle Bağlantılı Finansal Beyan Görev Gücü (Task Force on Climate-Related Financial Disclosure- TCFD) bu gayretlere örnektir.

IFRS tüm bu standartları yeknesak hale getirme konusundaki niyetini açıklamış ve ilgili standartlar ve paydaşlar tarafından olumlu karşılanmıştır.

IFRS Vakfı Mütevelli Heyeti 2020 yılı Eylül ayında aşağıdakileri belirlemek için bir danışma belgesi yayınlamıştır:

- Küresel sürdürülebilirlik standartlarına ihtiyaç olup olmadığı;
- IFRS Vakfı'nın bu tür standartların geliştirilmesinde bir rol oynaması gerekip gerekmediği ve
- Bu rolün kapsamının ne olabileceği.

Bu çerçevede gerçekleştirilen istişare neticesinde küresel sürdürülebilirlik raporlama standartlarına gerek olduğu; Vakfın bu standartların gelişiminde rol oynaması için desteğe acil ihtiyaç duyulduğu doğrulanmıştır. Mütevelli Heyeti 2021'in başından beri IFRS Vakfı'nın mevcut yönetim yapısı içinde yeni bir standart belirleme kurulunun potansiyel olarak oluşturulması için çalışmıştır. Mart 2021'de Mütevelli Heyeti önerilen yeni kurulun stratejik yönünü belirleyen bir kamu açıklaması yayınlamıştır. Nisan 2021'de ise, 2020 istişare belgelerinin geri bildirimlerini özetleyen bir Geri Bildirim Beyanı ve IFRS sürdürülebilirlik standartlarını belirlemek için bir Uluslararası Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu'nun (International Sustainability Standards Board- ISSB) oluşturulmasını sağlamak için IFRS Vakfı Anayasası'nda hedeflenen değişiklikleri öneren bir taslak yayınlamıştır. Önerilen değişiklikler 29 Temmuz 2021 tarihine kadar yoruma açılmıştır. 3 Kasım 2021 tarihinde COP26 Zirvesi sırasında ISSB'nin kurulacağı resmen ilan edilmiştir. ISSB küresel sürdürülebilirlik açıklama standartlarının uluslararası bir düzeye oturtularak ve bütün şirketlerin belli bir kalite seviyesini gözeterek raporlama yapmasını amaçlamaktadır. ISSB'nin kurulması hangi şirketin sürdürülebilirliğe ilişkin risk ve fırsatları gerçekten ele aldığını göstermek ve sayısal niteliklerle kanıtlamak adına

da bir kanıt doküman oluşturabilmektedir. ISSB hem şirketlerin ESG verisini tıpkı finansal metrikler kadar belirli bir standart içerisinde raporlanmasını önemseyen Climate Disclosure Standards Board (CDSB) Framework ve etki raporlamasını herkes için anlaşılabilir/erişilebilir kılmayı hedefleyen VRF ile uyumlu olacaktır. Bu da tüm uluslararası standartların tek potada toplanarak daha düzenli bir yapının kurulacağı sinyalinin vermektedir.

2.4 Türkiye'de Gelişmeler

Türkiye'de ağırlıklı olarak 2010 yılından itibaren ESG konuları iş dünyasının gündemine girmiş olmakla birlikte bu konuda sayısal göstergelerin üretilmesi ve denetlenmiş şekilde yayınlanması yaygın bir uygulama olarak yer bulmamıştır. Şirketler tekil olarak sürdürülebilirlik raporlarını yayınlamaktadır. Türkiye'de BM Global Compact altında sürdürülebilirlik raporu yayınlayan şirket sayısı ise 262'dir.

Düzenleme açısından Türkiye'de ilk olarak halka açık şirketler için raporlama yükümlülükleri getirilmiştir. Sermaye Piyasaları Kurulu (SPK) tarafından Kurumsal Yönetim Tebliği'nde 2020 yılında yapılan değişiklikle halka açık ortaklıkların ESG çalışmalarını yürütürken uymaları beklenen temel ilkeleri içeren Sürdürülebilirlik İlkeleri Uyum Çerçevesi yürürlüğe konulmuş; ilkelere uyum gönüllülük esasına tabi olsa da bu ilkeler karşısındaki durumun değerlendirilmesine yönelik olarak Sürdürülebilirlik İlkeleri Uyum Raporlaması "uyya da açıkla" yaklaşımı ile zorunlu hale getirilmiştir. Bu kapsamda halka açık şirketler 2020 yılı faaliyet raporlarından başlamak üzere Sürdürülebilirlik İlkeleri Uyum Çerçevesi kapsamında kendi durumlarını değerlendiren açıklamalara yer vermeye başlamışlardır. Diğer taraftan açıklamaların eksiksiz ve amaca hizmet eder şekilde gerçekleşmesi ve karşılaştırılabilirliğin sağlanması amacıyla raporlama formatı üzerindeki çalışmaların devam ettiği bilinmektedir.

Türkiye'de ESG unsurlarının gelişimi için çeşitli adımlar atılmaya başlanmıştır. Ekim 2021 itibarıyla Türkiye'de "Paris Anlaşması'nın Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun" yürürlüğe girmiş, ayrıca 2053 yılında karbon-nötr olma hedefi açıklanmıştır. Bu gelişme uluslararası yatırımcıların gözünde Türkiye'nin sürdürülebilir finans katılımında kıymetli bir imaj yaratmıştır. 2021 Temmuz ayında Türkiye'de sürdürülebilir borçlanma araçlarının hacmini artırmak adına yeşil tahvil ve sukuk rehberi hazırlıkları içerisinde olduğu belirtilmiştir. Bu rehberin 2022 yılında devreye alınması beklenmektedir.

AB ile yakın ticari ve ekonomik ilişkilere sahip ülkemizde AB'nin sadece bir iklim politikası değil, bir ekonomik büyüme modeli olarak da kurguladığı Avrupa Yeşil Mutabakatının yakından takip edilmesi; AB ile bütünleşmemizin sürdürülmesi ve derinleştirilmesi uluslararası rekabetçiliğimiz için bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede, Ticaret Bakanlığı koordinasyonunda, ilgili kamu kurumları yanı sıra TÜSİAD da dahil olmak üzere özel sektör kuruluşlarının işbirliğinde 2021 yılı Temmuz ayında Yeşil Mutabakat Eylem Planı kamuoyu ile paylaşılmıştır. Yeşil Mutabakat Eylem Planı AB başta olmak üzere küresel düzeyde meydana gelen dönüşüm politikaları ile uyumlu, yeşil dönüşümü teşvik eden bir yol haritası niteliği taşımaktadır. Eylem Planı kapsamında oluşturulan hedeflere paralel olarak ilgili Bakanlıkların sorumluluğunda ve özel sektörün sektörün katılımıyla İhtisas Çalışma Grupları 2021 yılı Aralık ayında kurulmuştur. Bu hedeflere yönelik özel çalışmaların yürütüleceği İhtisas Çalışma Grupları'nın biri de Yeşil Finansman ile ilgilidir.

2021 yılında Türkiye'nin yerel bir taksonomi hazırlığı içerisinde olduğu belirtilmiştir. Yerel taksonomi ile sürdürülebilirlik kriterlerine ilişkin yatırımların Türkiye'deki regülasyonlar dikkate alınarak benimsenmesi amaçlanmaktadır. Taksonominin sahipliğini Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) üstlenecektir. Yine BDDK Türkiye'nin AYM ile uyumunu sağlamak amacıyla 2022-2025 Sürdürülebilir Bankacılık Strateji Planı'nı⁵ resmi web sitesi üzerinde henüz kullanıcılara sunmuştur. Plan içerisinde bankaların 2025 yılına kadar izlemesi gereken yol haritalarına ilişkin bilgilendirmeler yapılmaktadır.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın ismi⁶ Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı olarak değiştirilmiş ve Bakanlık yapısı içinde İklim Değişikliği Başkanlığı kurulmuştur. Bakanlık bünyesinde iklim krizine ilişkin uluslararası kararlar takip edilerek yürütülecek İklim Kanunu ve Türkiye'nin 2053 yılında net sıfır emisyon hedefine yönelik Ulusal İklim Değişikliği Stratejisi ve İklim Değişikliği Eylem Planı çalışmaları kritik önem taşımaktadır.

21-25 Şubat 2022 tarihleri arasında gerçekleştirilen İklim Şurası kapsamında Yeşil Finansman Komisyonu da yer almış olup, ilgili Şura kararları aşağıda yer almaktadır.

1. 2053 net sıfır emisyon hedefi doğrultusunda "Ulusal Yeşil Finans Stratejisi" 2023 yılının sonuna kadar hazırlanmalıdır.
2. Ulusal yeşil taksonomi mevzuatının hazırlanması amacıyla bir "Teknik Uzman Grubu" oluşturulmalı ve mevzuat hazırlıkları 2023 yılı sonuna kadar tamamlanmalıdır.
3. Finansal sektöre ilişkin faaliyetlerin çevre ve iklim hedefleriyle uyumlu bir hale getirilmesi için "Yeşil Finans Uzman Çalışma Grubu" tercihen 2022 yılının ilk yarısında oluşturulmalıdır.
4. Yeşil dönüşümün finansmanı ile ilgili teşvik ve desteklere ilişkin rehber niteliğinde olan genel ilke, kriter ve koşullar "Yeşil Finans Uzman Çalışma Grubu" tarafından 2023 yılında hazırlanmalı ve gerektiğinde güncellenmelidir.
5. Yeşil finansman araçlarına (yeşil kredi, yeşil fon, yeşil finansal kiralama ve diğerleri) ilişkin olarak uluslararası standartlarla uyumlu düzenleme altyapısı oluşturulmalıdır.
6. İklimle bağlantılı finansal risklerin tanımlanması, ölçülmesi, analiz edilmesi ve yönetilmesi için altyapı 2024 yılına kadar oluşturulmalıdır.
7. Yeşil ve sürdürülebilir yatırımların finansmanının artırılabilmesini teminen yeşil ve sürdürülebilir tahvil, kira sertifikası ve diğer sermaye araçları piyasalarının geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
8. Finansal kuruluşlar dahil olmak üzere belirli büyüklükteki işletmeler için iklim, çevre, sosyal ve yönetim konularına ilişkin finansal ve finansal olmayan bilgilere ait yüksek kaliteli, karşılaştırılabilir ve güvenilir raporlamayı sağlayacak, uluslararası standartlarla uyumlu Türkiye Sürdürülebilirlik Standartları belirlenmeli ve yayımlanmalıdır.
9. Yeşile boyamanın önüne geçmek amacı da dahil olmak üzere yeşil finansman faaliyetlerine ilişkin bağımsız dış değerlendirme hizmeti veren kuruluşların (ikinci taraf görüşü veren kuruluşlar dahil) lisanslanması, düzenlenmesi ve denetlenmesi için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.
10. Finans kuruluşlarının sağladıkları finansmanlara ilişkin, doğrulanmış iklim ve çevre verilerine erişimleri için kurumlararası işbirliğinin esaslarını belirleyen bir protokol oluşturulmalıdır.
11. İklim değişikliğinin etkilerine karşı kırılgan sektörler ve potansiyel riskler belirlenmeli, ilgili risklere yönelik özel sigorta teminatları çerçevesi oluşturulmalıdır.

⁵ <https://www.bddk.org.tr/KurumHakkinda/EkGetir/5?ekid=36>

⁶ 29 Ekim 2021 tarihli ve 31643 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 85 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile

3. SÜRDÜRÜLEBİLİR FİNANS KONUSUNDA ULUSLARARASI GELİŞMELERİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

İkinci bölümde özetlenen, özel yatırımların sürdürülebilir proje ve faaliyetlere giderek artan bir oranda yönlendirilmesi ve sürdürülebilir finans piyasasının gelişimine katkıda bulunulması için sarf edilen yasal ve uluslararası iş birliği gayretlerinin Türkiye'de özel sektörü pek çok açıdan etkilemesi kaçınılmazdır.

Türkiye'nin sürdürülebilir finansman ve sorumlu yatırım pastasından diğer gelişmekte olan piyasalara göre anlamlı bir pay alabilmesinin ön koşullarından biri şeffaflık ve kurumsal sürdürülebilirlik risk yönetimi ile politikaları açısından AB standartlarını yakalamasıdır.

Bu bölüm bahsedilen gelişmelerin özel sektöre etkilerini finansal ve finansal olmayan sektörler üzerinden değerlendirmektedir.

3.1 Finans Sektörü

Tüm dünya genelinde toplam finansmanın üçte biri bankalar tarafından sağlanmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde bu oran %90 seviyesine kadar çıkmaktadır. Bu nedenle sürdürülebilir kalkınma için gerekli yatırımların SKA ile uyumlu bir şekilde gerçekleşmesinde finans sektörü içerisinde en büyük paya sahip bankaların kritik bir önemi olduğu söylenebilir.

Türkiye bankacılık sektörü geçtiğimiz on yıl içerisinde gerek sürdürülebilirlik raporlamaları gerekse sürdürülebilirliğin risk yönetimi ve iş modellerine entegrasyonu açısından proaktif bir davranış sergilemiş; hatta bu alanda gerçekleştirilen pek çok gönüllü inisiyatifte en iyi uygulama örneklerini geliştirmiştir.

Geçmiş yıllarda Türkiye bankacılık sektörü derinliği kısıtlı olan raporlama standartlarına ve risk yönetimi sistemlerine ayak uydurmuş olsa da iki temel unsur sektörün iyi uygulamalar konusunda ilerlemesinin önünde önemli engel oluşturmuştur. Aşağıda sıralanan bu engeller, AYM ve ESG standartlarının yeknesaklaşması yolunda atılan küresel adımlarla daha da aşılması zor bir hale gelebilir.

Bu engellerden ilki sektörün, finansman portföyündeki şirketlerin ESG verisine ulaşmada karşılaştığı güçlüklerdir. Bu güçlük küçük ve orta düzeyli işletmelerde ve finansman sağlanan aktivitelerle ilgili derinlemesine analiz yapılan ve veri istenen proje finansmanı gibi özellikli krediler dışındaki finansman türlerinde daha da artmaktadır. Bu durum bankaların bir bütün

olarak yatırım portföylerinin sürdürülebilirlik performansını raporlamalarının önünde önemli bir bariyer oluşturmaktadır.

Bankaların borç finansmanı işlemlerinde yeşil tahvil ve yeşil sendikasyon kredileri gibi işlemlerin payı artış eğilimindedir. Finans sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin yeşil ve sürdürülebilir tahvil hacimleri salgın dönemini takip eden 2020'den itibaren hız kazanmıştır. Geçmişte bu işlemler borç finansmanı içerisinde hem düşük bir paya sahipti hem de raporlama yalnızca alınan kaynağın kullandırıldığı faaliyetler ve şirketler ile sınırlıydı. Ancak son dönemde benzer işlemlerde finansman sağlanan bankanın tüm politikaları ve kredi portföyü bir bütün olarak ele alınmakta ve bilgi talep edilmektedir. Bu tür işlemlerin borç finansmanı içerisindeki payının artış eğiliminde olduğu kabul edilirse bankaların bu bilgileri derleme ve açıklama yönündeki ihtiyacının artacağı söylenebilir.

İkinci engel ise bankaların AB ülkeleri başta olmak üzere yabancı hissedarlarından gelecek ESG uygulamaları ve raporlamaları yönündeki taleplerin önceki bölümlerde bahsedilen gelişmeler nedeniyle giderek derinleşecek ve sıkılaşacak olması ve bankaların bu geniş talepleri karşılamada zorlanma olasılığıdır.

Bu gelişmeler ışığında bankacılık sektörünün uluslararası raporlama standartları ve AYM kapsamındaki düzenlemeleriyakından takip etmesi; portföyünü ESG açısından daha derinlemesine analiz ederek müşterilerinden şimdiden veri talep etmeye başlaması oldukça kritiktir.

Bunların yanında bankaların sürdürülebilirlik konusunda gelişen düzenlemelere cevap verebilecek nitelikte sürdürülebilirlik yönetimi uygulamaları ile politikaları yürürlüğe sokarak şimdiden bunları açıklamaya başlamaları bahsi geçen gelişmelere ayak uydurması açısından önem taşımaktadır.

3.2 Finans Dışı Sektörler

Türkiye sanayi ve hizmet sektörlerindeki sürdürülebilirlik uygulamaları, çevre ve iş sağlığı ve güvenliği (İSG) yönetimi konularına ek olarak sürdürülebilirlik raporlaması konusunda uzun yıllardır devam etmektedir ve günümüzde pek çok iyi uygulama örneği bulunmaktadır. Finansal piyasalardaki yeşil finansman araçlarının hacminin artmasıyla finans sektörü ile reel sektör uygulamaları arasında bazı kesişim noktaları ortaya çıkmıştır.

Bunlardan ilki çevresel ve sosyal risklerin yönetimidir. Geçmişte çevresel ve sosyal konularda tek muhatabı kamu olan reel sektör son yıllarda sürdürülebilirliğin finansal sistemdeki önemi anlaşıldıktan sonra finansman ihtiyaçları esnasında da çevresel ve sosyal bazı risk yönetimi gereklilikleriyle karşılaşmıştır. Bu durum yabancı kalkınma bankalarının Türkiye'deki finansman faaliyetlerini artırması ve Türkiye'de faaliyet gösteren bankaların gönüllü sürdürülebilirlik taahhütlerinin artmasıyla ivme kazanmıştır.

Reel sektör ve bankacılık sektörü arasındaki kesişim noktalarından bir diğeri sürdürülebilirlik raporlaması olmuştur. Bankalar gerek risk yönetimi faaliyetleri gerekse ESG konusunda kendi raporlama gereksinimlerini karşılamak için müşterilerinin ESG bilgilerine artan oranda yeknesaklaşan bazı standartlara uyacak şekilde ihtiyaç duymaktadır.

Özellikle bu ikinci kesişim noktası önceki bölümlerde açıklandığı üzere, finansal piyasaların sürdürülebilirlik konusunda giderek artan şekilde regüle olmasını takiben genişleyecek ve derinleşecektir. Bu talebin reel sektör tarafından karşılanamaması finans sektörü tarafından da ilerlemenin yavaşlaması anlamına gelmektedir. Bu ivme kaybı bir bütün olarak Türkiye özel sektörünün sürdürülebilir finansmandan alacağı payı azaltabilir.

Bundan sonraki bölümlerde gelişen sürdürülebilir finansman uygulamaları ve bu finansmandan pay alabilmek için gerek reel sektörün gerekse finans sektörünün atması gereken temel raporlama ve şeffaflık adımlarının bir özetine yer verilecektir. Burada amaç iki sektörün ESG konusundaki kesişim noktasında uluslararası gelişmelere hazırlığını artırmaktır.

4. SÜRDÜRÜLEBİLİR FİNANSMAN VE YATIRIM ALTERNATİFLERİ

Sürdürülebilir finans hem müşterilerin hem de genel olarak toplumun kalıcı yararı için ESG kriterlerini iş veya yatırım kararlarına entegre eden her türlü finansal hizmeti ifade etmektedir.

Sürdürülebilir finans başlığı altında yer alan faaliyetler sürdürülebilir fonlar, yeşil tahviller, etki yatırımı, mikro finans, aktif mülkiyet⁷, sürdürülebilir projeler için krediler ve tüm finansal sistemin daha sürdürülebilir bir şekilde geliştirilmesini içermektedir. Bundan sonraki bölüm sürdürülebilir finansman işlemleri ve ESG fonları hakkında temel bilgilere Türkiye'deki gelişmeler ve örneklerle birlikte yer vermektedir.

4.1 Sürdürülebilir Finansman Türleri: Finansal Ürün, Araç ve Hizmetler

Sürdürülebilir finans geniş bir yelpazede bankacılık ve yatırım ürünleri olarak ikiye ayrılabilir çok çeşitli finansal ürün ve hizmetleri kapsamaktadır. Aşağıda verilen türlere ek olarak son dönemde yeşil ekonomiye ayak uydurması zor olan kahverengi sektörlerle ilgili Geçiş Finansmanı (*Transition Finance*) kavramı ortaya çıkmış ve işlemler görülmeye başlanmıştır. Geçiş finansmanında kredi marjı veya kupon indirimi olarak çok daha yüksek oranlar söz konusuken ihraççı veya kredi alanın sözleşme kapsamındaki geçiş kriterlerini yakalamaması durumunda temerrüt halı dahil olmak üzere çok daha caydırıcı yaptırımlar bulunmaktadır. Ayrıca bu işlem türlerinden tamamen vazgeçilmesi öngörülen teknolojilere (kömürden elektrik üretimi gibi) ilişkin faaliyetler faydalanmamaktadır.

4.1.1 Yeşil, Sosyal, Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilirlik Bağlantılı (*Green, Social, Sustainability, Sustainability-Linked- GSSS*) Tahviller

Sürdürülebilirliğe yönelik tahviller ve diğer borçlanma araçları küresel sabit getirili piyasaların önemli bir parçası haline gelmiştir. Yatırımcılar portföylerini finansal hedefleri, Paris Anlaşması ve SKA gibi uluslararası kabul görmüş sürdürülebilirlik hedefleriyle uyumlu hale getirmeye çalışmaktadır. Bu kapsamda yer alan tahvil türleri alt başlıklar halinde açıklanmaktadır:

■ Yeşil Tahviller

Yeşil tahviller (*Green bonds*) olumlu çevresel etkileri olan yeni ve/veya mevcut projeleri veya

faaliyetleri finanse etmeye yöneliktir. Etkili yeşil tahviller çevresel hedefleri ve tahmini etkisi hakkında daha şeffaf, birleşik raporlamayı teşvik eden bir dizi gönüllü kılavuz olan Uluslararası Sermaye Piyasası Birliği (*International Capital Market Association- ICMA*)'nin Yeşil Tahvil İlkeleri (*Green Bond Principles- GBP*)⁸ ile uyumlu olarak çıkarılmaktadır.

Yeşil tahvil ihracı için uygun proje kategorilerine örnek olarak yenilenebilir enerji, enerji verimliliği, temiz ulaşım, yeşil binalar, atık su yönetimi ve iklim değişikliğine uyum sayılabilmektedir. Bu tahvil türünde ihraç tutarı belirlenen yatırım veya harcamalara aktarılmalı ve bu durum GBP'ye uyumlu şekilde kanıtlanmalıdır.

■ Sosyal Tahviller

Bir tahvili sosyal tahvil (*Social bonds*) olarak nitelendirmek için gelirlerin olumlu sosyal sonuçlar elde eden ve/veya sosyal bir konuyu ele alan projeleri veya faaliyetleri finanse veya yeniden finanse etmesi (refinansman) gerekmektedir. Çoğu durumda sosyal projeler yoksulluk sınırının altında yaşayanlar, göçmenler, işsizler, kadınlar ve/veya cinsiyete dayalı azınlıklar, engelliler ve yerinden edilmiş kişiler gibi sosyoekonomik veya diğer açılardan olumsuz etkilere karşı hassas kitleleri hedeflemektedir.

Yeşil tahvillere benzer şekilde sosyal tahvillerin ihracı bir dizi gönüllü kılavuza göre gerçekleştirilmektedir. ICMA Sosyal Tahvil İlkeleri (*Social Bond Principles- SBP*)⁹ - sosyal tahvil piyasasında daha iyi açıklama ve şeffaflık sağlamayı amaçlamaktadır.

Sosyal tahviller için uygun proje kategorilerine örnekler arasında gıda güvenliği ve sürdürülebilir gıda sistemleri, sosyoekonomik ilerleme, uygun fiyatlı konut, temel hizmetlere erişim ve uygun fiyatlı temel altyapı hizmetleri sayılabilmektedir. Sosyal projeler araştırma ve geliştirme gibi ilgili ve destekleyici harcamaları içerebilir ve projelerin çevresel faydalarının da olduğu durumlarda ihraççılar temel projenin birincil amacına dayalı olarak sınıflandırmayı sosyal tahvil olarak belirleyebilmektedir. Bu tahvil türünde ihraç tutarı belirlenen yatırım veya harcamalara aktarılmalı ve bu durum SBP ile uyumlu şekilde kanıtlanmalıdır.

⁷ Aktif mülkiyet veya aktif hisedarlık, yatırım yapılan şirketlerin faaliyetlerini veya davranışlarını etkilemek için hakların ve mülkiyet konumunun kullanılmasıdır. Aktif mülkiyet, her bir varlık sınıfında farklı şekilde uygulanabilir. Listelenen hisse senetleri için katılım (engagement) ve oylama faaliyetlerini içerir.

⁸ <https://www.icmagroup.org/sustainable-finance/the-principles-guidelines-and-handbooks/green-bond-principles-gbp/>

⁹ <https://www.icmagroup.org/sustainable-finance/the-principles-guidelines-and-handbooks/social-bond-principles-sbp/>

■ Sürdürülebilirlik Tahvilleri

Sürdürülebilirlik tahvilleri (*Sustainability bonds*) yeşil ve sosyal proje veya faaliyetlerin bir kombinasyonunu finanse etmek veya yeniden finanse etmek için gelirlerin kullanıldığı ihraçlardır. Bu tahviller için hem GBP hem de SBP ile uyumlu olan ICMA Sürdürülebilirlik Tahvil İlkeleri (*Sustainability Bond Guidelines-SBG*)¹⁰ takip edilmektedir. Sürdürülebilirlik tahvilleri için uygun proje kategorilerinin örnekleri yeşil ve sosyal tahvil kategorilerindeki projeleri içermektedir. Bu tahvil türünde ihraç tutarı belirlenen yatırım veya harcamalara aktarılmalı ve bu durum SBG ilkelerine uyumlu şekilde kanıtlanmalıdır.

■ Sürdürülebilirlik ile Bağlantılı Tahviller

Kilit performans göstergesi (*Key Performance Indicator- KPI*) veya SKA bağlantılı olan Sürdürülebilirlik ile bağlantılı tahviller (*Sustainability linked bonds*) ihraççının iklim veya daha geniş SKA hedeflerine ulaşmasıyla bağlantılıdır. Bu durumda SKA'lara veya seçilen KPI'lara yönelik ilerleme veya gerileme ihracın kupon ödemesinde bir azalma veya artışla sonuçlanmaktadır. Bu tahviller şirketleri, özellikle SKA veya Paris Anlaşması'na uyum sağlayarak, kurumsal düzeyde sürdürülebilirlik taahhütleri vermeye teşvik etmede önemli bir rol oynamaktadır. Bu tahvil türünde önceki üç kategorinin aksine ihraç tutarının belirlenen yatırım veya harcamalara aktarılması şartı bulunmamaktadır. Bunun yerine ihraççının sürdürülebilirlik performansında genel bir iyileşme hedeflenmektedir. Dolayısıyla ihraç tutarı şirketin genel işletme sermayesi ihtiyaçları gibi giderleri için harcanabilmektedir. Bununla birlikte tutar şirketin sürdürülebilir ihraç/finansman politikası veya çerçevesinde belirtilen ve yatırımcılar tarafından kabul görececek yasaklı listesindeki faaliyetlere aktarılamamaktadır. Yasaklı listeleri kömürden elektrik üretimi, belirli koşulları sağlamayan hidroelektrik santraller, tütün üretimi ve ticareti, insan hakları bakımından yüksek riskli ülkelerdeki faaliyetler gibi bir dizi faaliyeti içerebilmektedir.

4.1.1.1 Tahvil Süreçleri ve Ana Bileşenleri

■ Yeşil, Sosyal ve Sürdürülebilirlik Tahvilleri

Yeşil, sosyal ve sürdürülebilirlik tahvil ihracında kurumların Tablo 1'de belirtilen "dört temel bileşene"

uyması gerekmektedir.

❖ Fonun Kullanım Koşulları

Temel prensip olarak yeşil, sosyal veya sürdürülebilirlik tahvil gelirlerinin "yeşil" ve/veya "sosyal" projelere kullanıldığına tanımlanması ve yasal belgelerin açıklamalar bölümünde yeşil tahvilin bu kategorilerden hangisini (finansal araçlar aracılığıyla dolaylı olarak yapılan yatırım türleri dahil) finanse edeceğini beyan etmesi gerekecektir. Belirlenen tüm yeşil ve/veya sosyal projeler ihraççı tarafından değerlendirilecek ve mümkün olduğunda sayısallaştırılacak olan net çevresel faydaları sağlamalıdır. Uygun proje kategorileri GBP ve SBP içinde sınıflandırılmıştır.

❖ Proje Değerlendirme ve Seçme Süreci

Tahvil ihraççısı aşağıda listelenen unsurları yatırımcılara açıkça bildirmelidir:

1. Çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik amaçları,
2. İhraççının projelerin GBP ve SBP içerisinde tanımlanan "Projeler" kategorilerinden hangisine uyduğunu belirleme süreci,
3. Projelerle ilgili olası çevresel ve sosyal riskleri belirlemek ve yönetmek için uygulanan harıç tutma (yasaklı faaliyetler) ölçütleri veya diğer süreçler de dahil olmak üzere ilgili uygunluk kriterleri.

❖ Fonun Yönetimi

Yeşil tahvilin net gelirleri veya bu net gelirlere eşit bir tutar bir alt hesaba yatırılmalı, bir alt portföyüne taşınmalı veya ihraççı tarafından uygun bir şekilde takip edilmelidir. İhraççı yeşil ve sosyal projeler için borç verme ve yatırım operasyonlarıyla bağlantılı resmi bir iç süreçte tasdik edilmelidir.

Tahvillerin gelirleri tahvil başına (*bond-by-bond approach*) veya birden fazla yeşil tahvil için toplu olarak (*portfolio approach*) yönetilebilir.

❖ Raporlama

İhraççılar ihraç tutarının tamamının tahsisine kadar yıllık olarak ve önemli gelişmeler olması durumunda zamanında yenilenecek olan hasılatların kullanımına ilişkin güncel bilgileri hazır bulundurmalıdır.

Tablo 1. Tahvil Süreç Bileşenleri

Yeşil, Sosyal ve Sürdürülebilirlik Tahvilleri	Sürdürülebilirlik Bağlantılı Tahviller
<ul style="list-style-type: none"> ● Fonun kullanım koşulları ● Proje değerlendirme ve seçme süreci ● Gelir yönetimi ● Raporlama ve Doğrulama 	<ul style="list-style-type: none"> ● KPI Seçimi ● Sürdürülebilirlik Performans Hedefleri (Sustainability Performance Targets-STPs) Belirlenmesi ● Raporlama ve Doğrulama

¹⁰ <https://www.icmagroup.org/sustainable-finance/the-principles-guidelines-and-handbooks/sustainability-bond-guide-lines-sbg/>

Asgari yıllık olarak yayınlanacak rapor tahvil gelirlerinin tahsis edildiği projelerin bir listesini, projelerin kısa bir tanımını, tahsis edilen miktarları ve bunların beklenen etkilerini içermelidir. Gizlilik anlaşmaları, rekabetçi hususlar veya çok sayıda temel projenin mevcut olabilecek ayrıntı miktarının sınırlandığı durumlarda GBP ve SBP bilgilerinin genel terimlerle veya toplu portföy bazında (örneğin belirli proje kategorilerine tahsis edilen yüzde) sunulmasını tavsiye etmektedir.

Şeffaflık projelerin beklenen ve/veya elde edilen etkisinin iletilmesinde özellikle önemlidir. GBP ve SBP nitel performans göstergelerinin kullanılmasını ve mümkün olduğunda nicel performans ölçümlerinin ve nicel belirlemede kullanılan temel metodolojinin ve/veya varsayımların açıklanmasını tavsiye etmektedir. İhraççılar mümkünse Uyumlaştırılmış Etki Raporlaması Çerçevesi'nde¹¹ sağlanan rehberlik ve etki raporlama şablonlarına başvurmalı ve bunları benimsemelidir.

Tahvilin temel özelliklerini yansıtan ve GBP ve SBP'nin dört temel bileşeniyle uyumlu olarak özelliklerini gösteren bir özetin kullanılması piyasa katılımcılarının bilgilendirilmesine yardımcı olabilmektedir. Bu amaçla, ICMA tarafından belirlenen şablonlardan¹² yararlanılabilmektedir.

■ Sürdürülebilirlik ile Bağlantılı Tahviller (SLB)

Sürdürülebilirlik bağlantılı tahvilleri diğer tahvillerden ayıran önemli bir bileşen finansman koşullarının önceden belirlenmiş sürdürülebilirlik performans hedeflerine ulaşılmasıyla ilişkilendirilmesidir. Hedefler ölçeği ve kapsamı bakımından hem iddialı olmalı hem de ihraççı veya borçlunun operasyonları ve sürdürülebilirlik stratejisi ile doğrudan ilgili olmalıdır.

Hedefler ve bunların dayandığı temel performans göstergeleri aynı zamanda şirketin geçmiş performansıyla ve/veya bilime dayalı hedeflerle veya ESG puanı gibi diğer bağımsız değerlendirmelerle objektif şekilde kıyaslanmalı ve bağımsız bir görüş ile teyit edilmelidir. Bu kıyaslama şirketin belirleyeceği temel performans göstergelerinin yeterince azimli olduğunu kanıtlamak açısından gereklidir.

Diğer tahvillerin aksine SLB'den elde edilen gelirler genel işletme sermayesi giderleri gibi amaçlar için kullanılabilir. Sürdürülebilirlikle bağlantılı yapının esnekliği geleneksel olarak yeşil olarak kabul edilmeyen sektörlerde faaliyet gösteren şirketlerin (veya uygun yeşil / sosyal varlık veya proje portföyü olmayan şirketlerin) sürdürülebilir finans piyasasına ve daha çeşitli bir yatırımcı havuzuna erişmelerini sağlamaktadır. Bununla beraber, tamamen çıkılması tavsiye edilen ve genellikle yatırımcıların yasaklı listelerine girmiş aktiviteler ve/veya teknolojiler söz konusu olduğunda verilen hedef ancak bu aktiviteler durdurulduğu takdirde kabul görmektedir.

■ GSSS Tahvil İlkeleri Dışında Yapılan İşlemler

Çevresel ve sosyal olarak sürdürülebilir faaliyetlere büyük ölçüde veya tamamen dahil olan ancak GBP ve SBP'nin bileşenleri olan dört temel ilkeyi takip etmeyen kuruluşlar tarafından ihraç edilen; bazı durumlarda "pure play" olarak adlandırılan; çevresel, sosyal veya başka bir temalı tahvil piyasasının olduğu kabul edilmektedir.

Bu gibi durumlarda yatırımcıların buna göre bilgilendirilmesi ve GSSS tahvil referansı ile GBP ve SBP özelliklerinin ima edilmemesine özen gösterilmelidir. Bu kuruluşlar mevcut çevre, iklim veya başka temalı tahviller için mümkün olan en iyi GBP ve SBP uygulamasını (örneğin raporlama) benimsemeye ve gelecekteki ihraçları GBP ve SBP ile uyumlu hale getirmeye teşvik edilmektedir.

4.1.2 Yeşil, Sosyal ve Sürdürülebilirlik Bağlantılı Krediler

Yeşil, sosyal ve sürdürülebilirlik bağlantılı krediler gelirleri sürdürülebilir faaliyetleri finanse etmek veya yeniden finanse etmek için kullanılan her tür kredi aracı için genel bir terim olarak kullanılmıştır. 2018 yılı Mart ayında Kredi Piyasaları Birliği (*Loan Market Association*- LMA) ve Asya Pasifik Kredi Piyasası Birliği (*Asia Pacific Loan Market Association*- APLMA), ICMA desteğiyle Yeşil Kredi İlkeleri yayımlanmıştır. Aynı şekilde 2019 yılı Mart ayında Sürdürülebilirlik Bağlantılı Kredi İlkeleri'nin ve 2021 yılında Sosyal Kredi İlkeleri'nin yayınlandığı açıklanmıştır. Bu kredi yapılarında 2021 itibarıyla toplam kredi faizindeki azalma veya artış marjın %5-10'u arasında gerçekleşmekle birlikte bankalar ve bölgeler arasında önemli farklılıklar bulunabilmektedir.

¹¹ <https://www.icmagroup.org/assets/documents/Sustainable-finance/2021-updates/Handbook-Harmonised-Framework-for-Impact-Reporting-June-2021-100621.pdf>

¹² <https://www.icmagroup.org/sustainable-finance/impact-reporting/>

■ Yeşil Krediler ve Sosyal Krediler

Yeşil Kredi İlkelerine (GLP)¹³ ve Sosyal Kredi İlkelerine (SLP)¹⁴ göre yeşil ve sosyal krediler genel olarak sadece ilkeler içerisinde EK-1'de tanımlanan yeşil ve sosyal projeleri finanse etmeye veya yeniden finanse etmeye hizmet eden ve aynı zamanda GLP veya SLP'nin dört temel ilkesine uyan bir kredi aracı olarak tanımlanmaktadır.

■ Sürdürülebilirlik ile Bağlantılı Krediler

Sürdürülebilirlik ile bağlantılı krediler (Sustainability Linked Loans-SLL)¹⁵, GLP ve SLP ile benzer şekilde LMA, APLMA ve LSTA tarafından geliştirilen Sürdürülebilirlik ile Bağlantılı Kredi İlkelerine (*Sustainability Linked Loan Principles-SLLP*)¹⁶ dayanmaktadır. Ancak sürdürülebilirlikle bağlantılı krediler kavramı yukarıda açıklandığı gibi yeşil ve sosyal krediler kavramından ayrılmalıdır.

Sürdürülebilirlikle bağlantılı krediler marjın kredinin kullandırım alanı ile değil, borçlu tarafından önceden belirlenmiş sürdürülebilirlik performans hedefleri ile bağlantılı olması ile tanımlanan kredilerdir. Sürdürülebilirlik performans göstergelerinin seçimi ve kredinin kullandırım alanı açısından Sürdürülebilirlik ile Bağlantılı Tahvillere benzemektedirler.

4.1.2.1 Kredi Süreçleri ve Ana Bileşenleri

■ Yeşil ve Sosyal Krediler

❖ Gelirlerin kullanımı

Yeşil bir kredinin gelirleri "yeşil proje" olarak adlandırılan faaliyet için kullanılmalıdır. Bu faaliyet(ler) ile hedeflenen olumlu çevresel etkiler kredi dökümantasyonunda ve GLP sürecinde alınan bağımsız görüş raporlarında uygun şekilde açıklanmalıdır. Uygun yeşil proje kategorilerinin örnekleri, GLP'nin Ek 1'inde (Yeşil Projeler için Uygunluk Gösterge Kategorileri) listelenmiştir. Katalogda genel olarak tanımlanan ve yeşil kredinin kullandırılacağı yeşil proje(ler)/aktivite(ler) net çevresel faydalar sağlamalıdır. Bu çevresel faydalar da ölçülebilir olmalı ve hem kredi dökümantasyonunda hem de borçlunun GLP sürecinde alması gereken bağımsız görüş raporlarında belirtilmelidir. Yalnızca bazı kredi dilimleri yeşil kredi kategorisine girecekse (diğer kredi dilimlerinin "kahverengi amaçlar" olarak kabul edilebilecek faaliyetlerin finansmanını

içermesi halinde) bu durum belgelerde açıkça belirtilmelidir.

❖ Proje değerlendirme ve seçim süreci

Yeşil kredinin borçlusu borç verene çevresel sürdürülebilirlik hedeflerini, borçlunun projesinin yeşil kategorisine nasıl girdiğini belirleme sürecini ve hangi ilgili uygunluk kriterlerinin kullanıldığını açıkça bildirmelidir.

❖ Gelirlerin yönetimi

Yeşil bir projeden elde edilen gelirlerin yeşil olmayan gelirlerle karışmasını önlemek için yeşil projeden elde edilen gelirler özel bir hesaba yatırılmalı veya alternatif olarak borçlu tarafından uygun bir şekilde şeffaf bir şekilde izlenmelidir. Borçlular çekilen kredi dilimlerinin gerçekten yeşil projelere aktarıldığını doğrulayan bir iç yönetim yapısı kurmalıdır.

❖ Raporlama

Borçlular gelirlerin kullanımına ilişkin güncel bilgileri hazırlamalı ve hazır bulundurmamalıdır. Bu bilgiler düzenli olarak (örneğin yıllık olarak) güncellenmelidir.

■ Sürdürülebilirlik ile Bağlantılı Krediler

❖ KPI'ların ve SPT'lerin seçimi

Sürdürülebilirlikle bağlantılı krediler borçlunun sürdürülebilirlik profilini iyileştirmeyi amaçladığından kredi maliyeti borçlunun bir veya daha fazla KPI'a göre ölçülen performansıyla uyumlu hale getirilmelidir. Bu KPI'lar önceden seçilmeli ve borçlunun faaliyet gösterdiği alanlar açısından stratejik önem arz eden, faaliyetlerinin ölçeği ile uyumlu, ölçülebilir ve kıyaslanabilir olmalıdır. Borçlu daha sonra belirlediği bu KPI'lar üzerinden bir veya birden fazla SPT belirleyecek ve kredi vadesi boyunca KPI'larda iyileşme kaydederek bu SPT'leri yakalamayı hedefleyecektir.

❖ Kredi Özellikleri

Belirlenen SPT'ler daha sonra kredi marjı ayarlaması (indirim veya artış şeklinde) için bir gösterge olarak kullanılabilir. Kredinin marjı bir veya birden fazla SPT'ye göre azalacak şekilde bir matris oluşturulabilmekte ve bu matris kredi sözleşmesinin bir parçası

¹³ https://www.lma.eu.com/application/files/9716/1304/3740/Green_Loan_Principles_Feb2021_V04.pdf

¹⁴ https://www.lma.eu.com/application/files/1816/1829/9975/Social_Loan_Principles.pdf

¹⁵ ESG bağlantılı krediler olarak da anılmaktadır.

¹⁶ https://www.lma.eu.com/application/files/6816/2668/7155/Sustainability_Linked_Loan_Principles_V09.pdf

Örnek: Sürdürülebilirlik ile Bağlantılı Krediler için Performans vs. Kredi Marjı Matrisi

	Yalnızca Çevresel Hedefin Yakalanması Durumu	Yalnızca Sosyal Hedefin Yakalanması Durumu	Çevresel ve Sosyal Hedeflerin Birlikte Yakalanması Durumu	Çevresel ve Sosyal Hedeflerin Sözleşme Tarihi Değerlerine Kıyasla Gerilemesi Durumu
Kredi Marjı (Kredi Sözleşmesi'ndeki değerine kıyasla artış veya azalış)	-X bps	-Y bps	-(X+Y) bps	+Z bps

haline getirilebilmektedir. SPT'lerin yakalanması durumunda borç veren kredi marjında indirim uygular. Ancak SPT'lerin yakalanamaması veya belirlenen KPI'ların kredi sözleşmesi tarihinden daha kötüye gitmesi durumunda kredi marjı (sözleşmeye derç edilen matrisle uyumlu olarak) artırılabilir. Aşağıdaki örnekte verilen matris borç verenin önceliklerine ve borçlunun faaliyet alanlarına göre çok daha karmaşık bir yapıya sahip olabilmektedir. Performansın kötüye gittiği durumlarda kredi koşullarında herhangi bir değişiklik olmaması işlemin itibarını olumsuz yönde etkilemektedir.

❖ Raporlama ve Doğrulama

SLL nihai olarak borçlunun düzenli bir raporlama yükümlülüğünü ve borçlunun performans seviyesinin bağımsız ve harici doğrulamasını içermektedir.

4.1.3 Finansal Araçların Onay Süreçleri ve Doğrulaması

■ İkinci Taraf Görüşü

Uzmanlığı olan bağımsız bir kurum sürdürülebilir finansmana konu işlemin ve projelerin niteliği ile ICMA'nın GBP gibi uluslararası yeşil, sosyal, sürdürülebilirlik ve sürdürülebilirlikle bağlantılı borçlanma araçları standartlarına uygunluğu konusunda bir ikinci taraf görüşü yayınlamalıdır. Kurum ihraççının ya da kredi alanın sürdürülebilirlik projeleri ve performansına ilişkin danışmanından bağımsız olmalıdır. İkinci taraf görüşü genelde GBP gibi tahvil veya kredi ilkeleri ile uyumun değerlendirilmesini gerektirmektedir. Detaylı olarak ise kurumların çevresel ve sürdürülebilirlikle ilgili hedefleri, stratejileri, politikaları ve/veya süreçleri hakkında bir değerlendirmeyi ve gelirlerin kullanımı için öngörülen proje türlerinin çevresel ve sosyal özelliklerinin değerlendirilmesini içerebilmektedir.

■ Üçüncü Taraf Görüşü / Doğrulama

Bir ihraççı ya da kredi alan iş süreçlerinin, çeşitli iç veya dış sürdürülebilirlik kriterlerine uyumuna ve/

veya sürdürülebilirlik KPI'larına yönelik bağımsız doğrulama hizmeti alabilmektedir. Bu yolla finansman yapısında tanımlanan kriterlere, SPT'lere veya standartlara uygunluğunu, böylece finansman maliyetinde indirim gibi avantajlara hak kazandığını borç verene veya tahvil yatırımcısına kanıtlamış olur. Bir ihraççının gelirlerin kullanımı için şirket içi takip sistemi, tahvil gelirlerinden elde edilen fonların tahsisi, çevresel etki beyanı veya raporlamanın GBP gibi tahvil ilkeleri ile uyumu da doğrulanabilmektedir.

■ Sertifikasyon

Bir ihraççı tahvilini veya gelir kullandırımını onaylanmış bir harici yeşil değerlendirme standardı ve etiket ile sertifikalandırabilmektedir. Bu standart veya etiket özellikli kriterleri tanımlar ve bu kriterlere uyum, sertifikasyon kriterine uyumu doğrulamak adına genellikle nitelikli, akredite üçüncü taraflar tarafından test edilmektedir.

■ Puanlama / Derecelendirme

Bir ihraççı veya kredi alan kendi performansını, tahvili veya krediyi, yeşil finansman işlemleri kapsamında uzmanlaşmış derecelendirme kuruluşları gibi nitelikli üçüncü taraflar tarafından belirlenmiş bir skorlama/derecelendirme metodolojisine göre değerlendirmeye tabi tutabilmektedir. Bu değerlendirme ihraççı veya kredi alanın çevresel performans verisi veya tahvil ve kredi ilkelerine yönelik ilerleme süreci gibi çeşitli konulara odaklanabilmektedir. Bu gibi puanlama/derecelendirmeler maddi çevresel riskleri yansıtmasına rağmen kredi notlarından farklıdır.

■ Uygulama Detayları

Tablo 2 ve Tablo 3'te belirtilen süreçler için harcanması gereken süre ihraççılar veya kredi alanlar arasında farklılık gösterebilir ve tahvillerinin/kredilerinin karmaşıklığına, benzer süreçler konusunda tecrübelerine, organizasyon yapılarına ve diğer faktörlere bağlıdır. Tüm süreç yaklaşık iki haftadan birkaç aya kadar sürebilmekte; genel olarak bir ile iki ay olarak öngörülmektedir.

❖ İhraç Öncesi İnceleme

Tablo 2. İhraç Öncesi Uygulanabilir Süreçler

İnceleme Türü	Neyi Kapsar	Ne Zaman Alınır	Hizmet Sağlayıcıları
İkinci Taraf Görüşü veya Üçüncü Taraf Görüşü (Doğrulama)	Uygun projelerin/varlıkların "yeşil" ve "sosyal" oluşunu analiz ederek kurumların tahvil ve kredi çerçevesinin GBP veya GLP gibi saygın bir uluslararası çerçeve ile uyumlu olup olmadığını belirtir. Bazıları bu hizmete ek olarak sürdürülebilirlik "derecelendirmesi" sağlar.	Tek seferliktir. Genellikle kredi sözleşmesi imzasından sonra veya tahvil ihracından önce alınır	İkinci Taraflar: ESG değerlendirme kuruluşları (Oekom, Sustainalytics, Vigeo Eiris, DNV GL gibi) ve bilimsel uzmanlar (CICERO, CECEP Consulting gibi). Diğer çevre danışmanları ve değerlendirme kuruluşları. Üçüncü Taraflar: Denetim firmaları
Sertifikasyon	İklim Tahvilleri Standardı Paris Anlaşması ile uyumlu piyasada mevcut olan tek standarttır. Bağımsız doğrulama gelir kullanımının İklim Tahvilleri Standardına ve sektöre özel kriterlere (örneğin Düşük Karbonlu Taşımacılık) uygun olduğunu onaylar.	Çeşitli faktörlere bağlı olarak iki hafta ile birkaç ay arasında sürebilir.	İklim Tahvilleri Standardı ve Sertifika Programı tarafından onaylanan ¹⁷ doğrulayıcılar
Skorlama / Derecelendirme	Bir dizi derecelendirme kuruluşu tahvilin Yeşil Tahvil İlkeleri ile uyumunu ve yeşil kimlik bilgilerinin bütünlüğünü değerlendirir.		Moody's, S&P Global Ratings, JCRA, Sustainalytics, R&I, RAM Holding gibi derecelendirme ve değerlendirme kuruluşları

❖ İhraç Sonrası İnceleme

Tablo 3. İhraç Sonrası Uygulanabilir Süreçler

İnceleme Türü	Neyi Kapsar	Ne Zaman Alınır	Hizmet Sağlayıcıları
İkinci Taraf Görüşü veya Üçüncü Taraf Görüşü (Doğrulama)	Uygun yeşil projelere gelir tahsisinin ve/veya bir projenin/varlığın çevresel veya sosyal etkisini ölçmeyi amaçlayan raporlamanın uygun şekilde yapılıp yapılmadığını belirtir.	Kredi/tahvil vadesi boyunca veya fonların tamamının kullanıldığı tarihe kadar yıllık bazda veya bir önceki rapora göre önemli ilerleme kaydedildiği zaman alınır. Genellikle iki hafta ile bir ay arasında tamamlanır.	İkinci Taraflar: ESG değerlendirme kuruluşları (Oekom, Sustainalytics, Vigeo Eiris, DNV GL gibi) ve bilimsel uzmanlar (CICERO, CECEP Consulting gibi). Diğer çevre danışmanları ve değerlendirme kuruluşları. Üçüncü Taraflar: Denetim firmaları
Sertifikasyon	Gelirlerin uygun yeşil projelere ve yeşil proje türlerine tahsisi de dahil olmak üzere İklim Tahvilleri Standardına karşı güvenceyi içerir.	-	İklim Tahvilleri Standardı ve Sertifika Programı tarafından onaylanan ¹⁸ doğrulayıcılar

¹⁷ <https://www.climatebonds.net/certification/approved-verifiers>¹⁸ <https://www.climatebonds.net/certification/approved-verifiers>

■ Diğer yeşil, sosyal, sürdürülebilirlik ve sürdürülebilirlikle bağlantılı (GSSS) borçlanma araçları

❖ Mavi Tahviller veya Krediler (Blue Bonds / Loans)

Deniz kaynaklarının sürdürülebilir kullanımının ve ilgili sürdürülebilir ekonomik faaliyetlerin teşvikinin önemini vurgulamak amacıyla bir dizi işlemin “Mavi Tahvil” veya benzer terminoloji olarak tanımlandığı kabul edilmektedir. Bu ihraç işlemi resmi sektör desteği de dahil olmak üzere özel piyasa girişimleri tarafından desteklenmektedir. Bu tür “Mavi Tahviller” GBP’nin dört temel bileşeni ile uyumlu oldukları sürece Yeşil Tahvillerdir. 2021 yılında Türkiye’de ilk defa Mavi Kredi adı altında kullandırma amacı denizlerin ve su kaynaklarının korunması olan kredi türleri ortaya çıkmıştır.

❖ Cinsiyet Eşitliği Tahvilleri veya Kredileri (Gender Bonds / Loans)

Cinsiyet eşitliği tahvilleri genel olarak ihraç amacı cinsiyet eşitsizliği konusunda farkındalık yaratmak ve kadınları güçlendirmek olan tahviller olarak tanımlanmaktadır. Bir sosyal tahvil türü olarak cinsiyet tahvillerinin ICMA tarafından SBP’de belirtilen standartlara uygun olması gerekmektedir. Türkiye’de Cinsiyet Eşitliği Tahvilleri ihraç edilmiş; ayrıca Cinsiyet Eşitliği Kredileri verilmeye başlanmıştır. Bu kredilerin sosyal KPI(lar)a bağlı olması ancak kredi tutarının doğrudan cinsiyet eşitliği ile ilgili alanlara kullandırılmaması nedeniyle SLLP olarak adlandırılması da mümkündür.

❖ Yeşil/Sürdürülebilirlik Bağlantılı Repo (Green / Sustainability-Linked Repo)

ICMA ve Avrupa Repo ve Teminat Konseyi (European Repo and Collateral Council- ERCC) tarafından yeşil ve sürdürülebilir finansmanın rolü hakkında bir özet rapor yayımlanmıştır. 22 Nisan 2021’de bir ICMA-ERCC istişare belgesinin yayınlanmasıyla başlatılan ve Kasım 2021’de sürecin ön bulguları yayımlanmıştır¹⁹. İlk defa 2021 yılında Türkiye’de sürdürülebilirlik bağlantılı repo işlemi gerçekleştirilmiştir.

❖ Yeşil Sukuk

Yeşil sukuk tanımlanırken çevreye duyarlılık ve İslami enstrümanlara uyumluluk vurgulanmakta ve bir arada ele alınmaktadır. Yeşil tahvile benzer şekilde yeşil sukuk ihracından elde edilen fonlar çevresel ve doğal kaynakların korunmasında kullanılmaktadır. 2014’te Malezya Menkul Kıymet Komisyonu (SC) sukuk rehberini yayımlamış ve çevresel/sosyal yünden sorumlu (SRI) sukuk ihracı için çeşitli koşullar belirlenmiştir. SC tarafından Kasım 2019’da Sürdürülebilir ve Sorumlu Yatırım Sukuk Çerçevesi²⁰ güncellenmiştir.

4.1.4 Uluslararası Standartlar

Uluslararası standartlar ve çerçeveler finansal piyasa katılımcılarına bir yatırımın sürdürülebilirlik değerlerini değerlendirmek için ek kaynaklar sağlayarak sürdürülebilir borç piyasasının büyümesini teşvik etmektedir. Şeffaflık, açıklama ve raporlama ile ilgili en iyi uygulamaları tavsiye ederek sürdürülebilir borç piyasasının bütünlüğünü destekleyen gönüllü standartları kapsamaktadır.

■ Uluslararası Sermaye Piyasası Birliği (ICMA)

ICMA GBP, SBP, SBG ve SLBP ilk olarak 2014’te geliştirilen ve en son 2021’de olmak üzere düzenli olarak güncellenen bir dizi gönüllü kılavuzdur. “İlkeler” yeşil, sosyal ve sürdürülebilir tahvil ihracı için küresel çapta önde gelen çerçeve haline gelmiştir.

■ Climate Bonds Initiative (CBI)

İklim Tahvilleri Standardı²¹ neyin yeşil olduğuna dair ortak, bilime dayalı bir sınıflandırma sağlamayı amaçlamaktadır. İklim Tahvilleri Standardı iklimle ilgili yatırımların yeşil tahvillerle ilişkilendirilebileceği açık erişim kılavuzları hazırlayan akademik ve endüstri uzmanlarından oluşan geniş bir koalisyonu içermektedir. İklim Tahvilleri Taksonomisi iklim uyumlu varlıklar ve projeler için bir rehberdir. İhraççılar, yatırımcılar, hükümetler ve belediyelerin düşük karbon ekonomisi sağlayacak yatırımları belirlemelerine yardımcı olacak bir araçtır.

■ Kredi Piyasası Birliği (Loan Market Association-LMA)

LMA ve APLMA’nın oluşturduğu GLP, SLP ve SLLP ele alınmaktadır. İlk olarak Yeşil Kredi İlkeleri APLMA ile birlikte LMA tarafından 2018 yılı Mart ayında ICMA’nın da desteği ile yüksek düzeyde

¹⁹ <https://www.icmagroup.org/assets/documents/Regulatory/Repo/ICMA-ERCC-consultation-on-the-role-of-repo-in-green-and-sustainable-finance-summary-report-September-2021-160921.pdf>

²⁰ <https://www.sc.com.my/api/documentms/download.ashx?id=84491531-2b7e-4362-bafb-83bb33b07416>

²¹ <https://www.climatebonds.net/climate-bonds-standard-v3>

bir piyasa standartları ve yönergeleri çerçevesi oluşturmanın yanı sıra tutarlı bir metodoloji sağlamak amacıyla yayınlanmıştır. Ardından Sürdürülebilirlikle Bağlantılı Kredi İlkeleri LSTA ve APLMA ile birlikte LMA tarafından sürdürülebilirlikle bağlantılı kredi ürününün geliştirilmesini sağlamak ve bütünlüğünü korumak amacıyla 2019 yılı Mart ayında yayınlanmıştır. 2021 yılı içerisinde ilkeler güncellenerek Sosyal Kredi ilkeleri de yayınlanmıştır.

■ AB Yeşil Tahvil Standardı

AB Yeşil Tahvil Standardı kamu ve özel kuruluşların yeşil tahvilleri nasıl kullandığına ilişkin ortak bir standart oluşturmak üzere tasarlanmıştır. Sürdürülebilir yatırımları kolaylaştırmak için Avrupa Komisyonu'nun Sürdürülebilir Finans Teknik Uzman Grubu (*Technical Expert Group on Sustainable Finance- TEG*) AB Taksonomisine ilişkin nihai tavsiyelerini ve AB Yeşil Tahvil Standardı için güncellenmiş taslağını²² 6 Temmuz 2021 tarihinde yayınlamıştır.

■ Uluslararası Standardizasyon Örgütü (International Organization for Standardization - ISO)

ISO "Çevresel performans değerlendirilmesi — Yeşil finansman araçları" konusunda uluslararası olarak uygulanabilir bir standart üzerinde çalışmaktadır. ICMA tarafından yayınlanan GBP'nin tanımladığı yeşil tahvillerin (ISO 14030-1) ve Kredi Piyasası Birliği tarafından yayınlanan GLP'nin tanımlandığı yeşil kredilerin (ISO 14030-2) belirlenmesi ve doğrulanması için özel gereksinimleri belirlemeyi ve rehberlik sağlamayı amaçlamaktadır. Bu iki standart bir sınıflandırma (ISO 14030-3) ve doğrulama gereksinimleri (ISO 14030-4) ile tamamlanmaktadır.

4.2 Sürdürülebilir Yatırım Türleri

Geleneksel yatırım yaklaşımlarının ESG anlayışları ile birleşimi sayesinde küresel kurumlardan

bireylere kadar değişen yatırımcılar yatırım hedeflerine ulaşmak için sürdürülebilir bir yaklaşım benimsemeye başlamıştır.

Sürdürülebilir yatırım ESG entegrasyonundan sosyal açıdan sorumlu yatırıma ve etki yatırıma kadar çeşitlenmektedir. Temel olarak ESG entegrasyonundaki birincil faktör hala finansal performans iken etki yatırımı ölçülebilir bir etki ile toplumsal faydayı en üst düzeye çıkarmak içindir. Bu iki uç nokta arasında pek çok farklı sınıflandırma yapılmaktadır. Tablo 4'te bu sınıflandırmalara bir örnek verilmektedir.

Diğer herhangi bir fon türü gibi ESG fonları da portföy oluşturmaya yönelik iki olası yaklaşımdan birini benimsemektedir. Pasif olarak bir endeksi veya derecelendirmeyi takip etmekte veya kendi araştırmalarına göre aktif olarak yatırım seçmektedirler.

Aktif ESG yatırım fonları ve ETF'ler kriterlerini karşılayan fonları belirlemek için kendi araştırmalarını yürütmektedir. Pasif ESG fonları şirketleri farklı çevresel, sosyal ve yönetim kriterlerine uygunluk açısından taramak için üçüncü taraf endekslerine güvenmektedir. Bu endeksler ESG puanları belirlenen eşiklerin üzerinde olan şirketleri seçer ve ESG fon yöneticileri endeksin performansını izleyen bir yatırım portföyü oluşturmaktadır.

Pasif ve aktif olarak yönetilen yatırım fonlarını, ETF'leri ve diğer fonları içeren sürdürülebilir fonlar 2015'ten beri hızla büyüme göstermektedir. ESG ETF'leri bu pazarın bir alt kümesidir ve sürdürülebilir yatırım için düşük maliyetli, erişilebilir bir yol sunmaktadır. Ayrıca piyasa gelişmekte olan ülkelerde sürdürülebilir kalkınmaya ve SKA'ya ulaşılmasıyla ilgili sektörlerdeki belirli yatırımlara katkıda bulunma potansiyeline sahiptir.

Tablo 4. Sürdürülebilir fonların sınıflandırılmasına yönelik bir örnek

ESG Taramasıyla Sınıflandırma	ESG Destekli Sınıflandırma	SRI Sınıflandırması	Tematik Sınıflandırma	Etkiye Göre Sınıflandırma
Yatırımcılar tartışmalı uygulamaları olan şirketleri yatırım havuzlarının dışında tutar.	Yatırımcılar belirli bir kıyaslama (benchmark) endeksine yakın getiriyi hedeflerken ESG puanlarını da olabildiğince artırmayı amaçlar.	SRI (Socially Responsible Investing) Endeksleri dikkate alınarak her sektördeki en yüksek ESG performansına sahip şirketler belirlenir.	Yatırımcılar şirketlerin faaliyetleri veya gelir kaynaklarına dayalı olarak belirli sürdürülebilirlik temalarını gözetir.	Yatırımcılar finansal getirinin yanı sıra sürdürülebilirlik üzerine ölçülebilir etkiler elde etmeyi hedefler.

Kaynak: Blackrock, 2020

²² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021PC0391>

Tablo 5. ETF'lerin 2020 yıl sonuna kadar finansal performansı (1 yıllık net getiri ve 1 yıllık net fazla getiri) (yüzde)

	ESG dışı ETFler		ESG ETFler	
	1 yıllık ortalama net getiri	1 yıllık ortalama net fazla getiri	1 yıllık ortalama net getiri	1 yıllık ortalama net fazla getiri
Kuzey Amerika	%8	%-0.427	%25	%0.115
Avrupa	%8	%-0.262	%11	%-0.131
Asya-Pasifik Gelişmiş	%5	%-0.315	%9	%0.894%
Asya Gelişmekte Olan	%19	%1.664	%35	%4.491
LAC	%9	%0.136	%9	%-0.198
Afrika	%15	%4.758	-	-
Toplam Gelisim	%14	%2.186	%22	%2.146
TOPLAM	%9	%-0.193	%15	%0.028

Kaynak: UNCTAD, Trackinsight data

■ Finansal Performans

Geçmişte sürdürülebilirlik veya ESG bağlantılı olan fonlar genellikle nispeten daha pahalı ve daha düşük getiriye sahip olarak algılanıyordu. 2020 yılındaki 552 ESG ETF'nin analizi ETF piyasasıyla ilgili olarak bu algıların hiçbirinin doğru olmadığını ortaya koymaktadır (Tablo 5). Tüm ESG dışı ETF'ler için bir yıllık ortalama net getiri 2020 yılı sonunda %9 iken Gelişmekte Olan Asya fonları için en yüksek %19, Gelişmiş Asya-Pasifik fonları için en düşük %5 olarak değişmektedir.

ETF'ler ayrıca belirli hedeflere uyacak şekilde oluşturulabilmektedir. ESG ETF'leri SKA veya kadınlara ait işletmeler gibi belirli hedeflerle uyumlu olanlar gibi tematik ETF'ler 2020'ye göre %223'lük bir büyüme oranı kaydetmiştir. Veri sağlayıcısı Morningstar'ın 2020 yılında 745 Avrupa merkezli sürdürülebilir fon örneğini kullanarak yaptığı araştırma²³ çoğunluğunun sürdürülebilir olmayan fonlardan daha iyi performans gösterdiğini ortaya koymuştur.

4.3 Türkiye'deki Gelişmeler

Yeşil Mutabakat Eylem Planı hedefleri arasında yer aldığı üzere Sürdürülebilir Tahvil Çerçevesi'nin Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından hazırlandığı duyurulmuştur. Hazine ve Maliye Bakanlığı ilk kez yayımladığı çeyreklik kamu maliyesi raporunda sürdürülebilir tahvil ihracına ilişkin mesajlara da yer vermiştir. Raporda yer alan sürdürülebilir tahvil başlıklı bölümde Bakanlık tarafından uluslararası ESG tahvil piyasasında tahvil ihracı yoluyla borçlanma işlemi gerçekleştirilmesinin

hedeflendiği ve bu kapsamda bir tahvil çerçeve dokümanının hazırlandığı belirtilmiştir.

11. Kalkınma Planı, 2021 Ekonomi Reform Paketi ve Paris İklim Anlaşması öncelik ve eylemleri çerçevesinde çevresel sürdürülebilirliğe olumlu katkı sağlayacak yatırımların finansmanının teşvik edilmesi için Sermaye Piyasası Kurulu Sermaye Piyasası Kanunu Madde 1 ve Madde 128/e hükümleri uyarınca SPK "Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası Rehberi"ni 24 Şubat 2022 tarihli İlke Kararı ile kabul ederek yayımlamıştır.²⁴

16.07.2021 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 2021/15 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile duyurulan Yeşil Mutabakat Eylem Planı'nın "3.2.5. Sürdürülebilir bankacılığın geliştirilebilmesine yönelik bir yol haritasının belirlenmesi" eylemine ilişkin olarak hazırlanan "Sürdürülebilir Bankacılık Stratejik Planı"²⁵ Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun 24.12.2021 tarih ve 9999 sayılı Kararı ile kabul edilmiştir. Bu kapsamda sürdürülebilir kredilerin teşvik edilmesi ve bankaların sürdürülebilirlik amaçlı uluslararası fonlara daha kolay erişimi için uygun ortam oluşturulması Eylem Planı'na dahil edilmiştir.

Bunun yanı sıra Türkiye'de bazıları dünyada ilk kez olmak üzere sürdürülebilir finansmana ilişkin pek çok başarılı işlem gerçekleştirilmiştir. Ek'te bu işlemlere ve kurulan sürdürülebilir fonlara ilişkin örnekler yer almaktadır.

²³ <https://www.morningstar.co.uk/uk/news/203214/do-sustainable-funds-beat-their-rivals.aspx>

²⁴ <https://www.spk.gov.tr/Duyuru/Goster/20220224/0>

²⁵ <https://www.bddk.org.tr/KurumHakkinda/EkGetir/5?ekid=36>

5. YATIRIMCI VE FINANSMAN ODAKLI RİSK YÖNETİMİ VE RAPORLAMA SÜREÇLERİ İÇİN ÖNERİLER

Önceki bölümlerde bahsedilen gelişmeler sürdürülebilirlik raporlamasının çeşitlenme döneminin ardından standartlaşma yolunda olduğunu açıkça göstermektedir.

İş dünyasının hızlı aksiyon alma ve bununla beraber sınırlı olan kaynaklarını verimli kullanma yoluna gitmesi tüm bu standartlara uyum sağlamaya çalışmasından daha akılcı bir çözüm olabilmektedir.

Bu çerçevede geçiş döneminde Türkiye iş dünyası sürdürülebilirlik konusundaki iyi uygulamalar ve standartlar örüntüsü içinde ele alınan bazı temel kavram ve uygulamaları benimseyebilmektedir. Böylece ilerleyen dönemde gelecek raporlama yükümlülüklerini daha kolay göğüsleyebilmektedir.

Aşağıda şirketler tarafından hayata geçirilmesi önerilen adımlar listelenmektedir.

5.1 Risk Yönetimi

5.1.1 Önceliklendirme

Finansal hizmetler sektörü de dahil olmak üzere sürdürülebilirlik risk yönetimi Kurumsal Risk Yönetimi sistemine entegre şekilde ele alınmalıdır. Şirketin tüm değer zinciri dikkate alınmalı; ancak değer zincirinde daha detaylı olarak yönetilmesi gereken alanlar önceliklendirilmeli ve bu alanlara ayrılan kaynaklar diğerlerinden daha fazla olmalıdır.

Önceliklendirme kavramı AB Kurumsal Durum Tespiti ve Hesap Verebilirlik Direktifi, GRI ve Entegre Raporlama gibi pek çok standardın ve düzenlemenin temelini oluşturmaktadır. Buradan hareketle bu kavramın gelecek dönemde de gündemde kalacağını kabul etmek yanlış olmayacaktır.

Şirketin değer zincirinden esas olarak yatırımlar ve finansman faaliyetleri, müşteriler, iş ortakları ve tedarikçiler kastedilmektedir. Bu paydaşlar;

- Sektöre,
- Çevreye ve topluma etkisine,
- Şirketin paydaş üzerinde davranış değişikliği yaratma potansiyeline,
- İş ortağı/müşteri/tedarikçinin ciro ve/veya çalışan sayısı gibi kriterlere göre büyüklüğüne ve
- Faaliyet gösterdiği alanlara istinaden önceliklendirilir.

Faaliyetleri sınıflandırma

Şirket önceliklendirdiği alanlardaki faaliyetlerini, niteliklerine göre sınıflandırmaktadır. Bu sınıflandırma sermaye harcamaları, satın alım işlemleri veya benzeri kategorilerde olabilmektedir. Burada amaç takip ve raporlama yöntemi doğası gereği farklı olması gereken süreçleri ayırmak ve her biri için farklı risk yönetimi süreçleri geliştirmektir.

Bu sınıflandırma asgari olarak aşağıdaki şekilde olabilmektedir:

- İşletmedeki mevcut yatırımlar ve projeler
- Yeni yapılacak yatırımlar ve projeler (greenfield)
- Mevcut tesis veya işletmelerin satın alımı (brownfield)
- Tedarikçi ve altyükleniciler
- Çalışanlar.

Yukarıdaki maddelerden hangilerinin dikkate alınacağı önceki bölümde bahsi geçen önceliklendirmeye göre seçilmektedir.

ESG Temalarını sınıflandırma

ESG konuları insan haklarına, toplum sağlığına ve biyoçeşitliliğe kadar oldukça geniş bir yelpazeye yayılmaktadır.

Şirketler yukarıdaki değer zinciri ve faaliyetlerini dikkate alarak yönetmeleri gereken temel temaları belirlemelidir. Bu önceliklendirme şirketlerin GRI-G4²⁶ veya IIRC²⁷ yönergelerine göre yapacağı bir önceliklendirme olabileceği gibi, SASB²⁸'nin sektör spesifik olarak tanımladığı önemli raporlama alanlarına göre de seçilebilmektedir.

SASB'ın sektör spesifik örneklerine bakıldığında²⁹ örneğin Giyim, Aksesuar ve Ayakkabı Sanayisinde öne çıkan konular;

- Enerji yönetimi,
- Çalışan sağlığı ve güvenliği,
- Kullanım aşamasında yakıt ekonomisi ve emisyonlar ve
- Kritik hammaddelerin kullanımı olarak görünmektedir.

Buna göre enerji ve emisyon yönetimi, iş sağlığı ve güvenliği, doğal kaynakların kullanımı öne çıkan üç önemli tema olarak belirlenebilmektedir. Bu temaların daha detaylı olarak değer zincirinin hangi kısmında ve hangi faaliyetlerde ele alınacağı önceki bölümlerde verilen karara göre seçilmektedir.

²⁶ <https://www.globalreporting.org/how-to-use-the-gri-standards/gri-standards-english-language/>

²⁷ <https://www.integratedreporting.org/international-framework-downloads/>

²⁸ <https://www.sasb.org/standards/download/>

²⁹ <https://www.sasb.org/industry-specific/>

Şirketler risk yönetimine konu olan bu alanları nasıl seçtiklerine dair karar ağacını ve varsa kullandıkları standartları kamuoyuna açıklamalıdır. Tüm şirketlerde istisnasız olarak etik hususlar öncelikli temalardan biri olarak belirlenmelidir. Etik tanımına ayrımcılığı önleme, insan ve çalışan hakları, yolsuzlukla mücadele ve rüşvetin önlenmesi gibi temel konular/konulardan ilgili olanları girmelidir.

5.1.2 Yasaklı Listesi ve Yatırımlar ile Tedarikçilerde Asgari ESG Standartlarının Açıklanması

Önceki bölümlerde seçilen temalar ve faaliyet alanlarına göre yasaklı faaliyetler ve asgari ESG standartlarının belirlenmesi önerilmektedir.

Yasaklı listesi

Yasaklı faaliyetleri tanımlamak amacıyla, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (*European Bank of Reconstruction and Development- EBRD*³⁰ ve Uluslararası Finans Kurumu (*International Finance Corporation- IFC*)³¹ izin verilmeyen aktivitelerin açıklandığı yasaklı listeleri oluşturmuştur. Bu iki listeye referans göstererek faaliyet gösterilen ülkeye ve sektörün doğası gereği içerdiği risklere göre sektör spesifik yasaklı listesi belirlenebilmektedir. Buna ek olarak kendi sektöründeki yasaklı listelerini daha net anlamak isteyen şirketler AB kökenli yatırımcıların yasaklı listelerini veya Dow Jones Sürdürülebilirlik Endeksi'nin kendi sektörlerine ilişkin belirlediği yasaklı listesine ilişkin kriterlerini de ilave olarak baz alabilmektedir. Yasaklı sektör ve faaliyetler değer zincirinin önceliklendirilen tüm alanlarına uygulanabilmektedir.

Mevcut yatırımların satın alımı veya yeni yatırımlarda uygulanacak asgari ESG standartları

Yeni yatırımlarda EBRD Performans Gereklilikleri³² ile IFC Performans Standartları'ndan³³ herhangi biri asgari ESG standartları olarak belirlenebilmektedir. Bu standartların kullanımı için şirket bir yatırım ve faaliyet sınır değeri belirleyebilmektedir. Bu sınırlamalar için Ekvator Prensipleri kaynak olarak kullanılabilir.

Tedarikçiler

Eğer değer zincirinde önceliklendirilmiş ise tedarikçilere asgari oranda ilk maddedeki yasaklı listesi uygulanabilmektedir. Ancak ilave olarak önceliklendirilen ESG temalarına göre uluslararası standartlar belirlenmeli ve bunların arasından seçilecek standartlar tedarikçilere önkoşul olarak sunulmalıdır. Eğer şirket 1,5 santigrat derece senaryosuna göre net sıfır olma taahhüdü vermişse tedarikçilerinden de aynı taahhüdü vermesini isteyebilmektedir.

Bu önlemlerin üzerine eğer şirket pozitif etki yaratmak istiyor ve tedarikçileri daha sürdürülebilir olmaya teşvik etmek istiyorsa çeşitlilik hedefleri gibi konularda ek kriterler getirebilmektedir. Bu ek kriterleri daha kolay takip etmek adına belirli kategorilerdeki veya satın alım tutarı üzerindeki tedarikçileri önceliklendirebilmektedir. Önceliklendirme süreci fiyat, etkinlik gibi diğer tüm tedarikçi seçim kriterlerine ek bir kriter olarak getirilebilmektedir. Şirket sözleşme süreçlerine bu taahhütleri nasıl takip edeceğini derç etmelidir.

5.1.3 Risk Yönetimi Süreci

Risk yönetimi sürecinde tanımlanması gereken unsurlar asgari olarak aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

- Savunma Hatları (*Lines of Defense*) Yapısı ve Denetimi
- Şikayet Mekanizması
- Üst Yönetim Komiteleri
- Kapsanan Risk Türleri
- Takip edilen standartlar
- Sözleşme süreçleri

Savunma hatları yapısı belirlenen risk yönetimi sürecinde şirket içinde hangi ekiplerin birinci, ikinci ve üçüncü savunma hattını oluşturacağını belirlemektedir. Şikayet Mekanizması iç ve dış paydaşların belirlenen politikalar ve yönergeler kapsamına girebilecek tüm şikayetlerini hangi kanallarla aktarabileceğini tanımlamalıdır. İlave olarak şikayeti yapan paydaşın

³⁰ EBRD Environmental and Social Exclusion List: https://www.ebrd.com/downloads/about/sustainability/Environmental_and_Social_Exclusion_and_Referral_Lists_15092008.pdf

³¹ IFC Exclusion List: <https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/28a1d656-dfec-4295-8bf9-a9be7e45549a/IFC%2BExclusion%2BList.pdf?MOD=AJPERES&CVID=kplOITY>

³² EBRD tarafından, projelerin sürdürülebilir kalkınmayla ilgili iyi uluslararası uygulamalara uygun olarak tasarlanması ve işletilmesine yardımcı olmak için tanımlanan, çevresel ve sosyal konuların ve etkilerin kilit alanlarını kapsayan on performans şartını ve bu şartları açıklamak için oluşturulmuş tüm destekleyici rehberleri ifade etmektedir. EBRD Requirements: <https://www.ebrd.com/who-we-are/our-values/environmental-and-social-policy/performance-requirements.html>

³³ IFC tarafından oluşturulan Çevresel ve Sosyal Performans Standartları'nı içerir. Yedi başlıkta verilen Performans Standartları çevresel ve sosyal risklerin ve etkilerin nasıl belirleneceği konusunda rehberlik sağlamaktadır. Bahsi geçen standartların IFC'nin resmi web sitesinde yayınlanan en güncel versiyonu, IFC tarafından bu şartları açıklamak için oluşturulmuş tüm destekleyici rehberlerle beraber dikkate alınır. IFC Performance Standards: https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/Topics_Ext_Content/IFC_External_Corporate_Site/Sustainability-At-IFC/Policies-Standards/Performance-Standards

herhangi bir zarar görmeyeceğine (örneğin misilleme, işten çıkarma gibi) ilişkin taahhüt belirtilmeli ve kanalların paydaşlara etkin şekilde ulaştırıldığına dair açıklamalar yapılmalıdır.

Üst Yönetim üyelerinden oluşan hangi komitelerde risk yönetimi süreçlerinin ele alındığına dair tanımlama yapılmalıdır. Bu Risk Komiteleri olabileceği gibi, Kurumsal Yönetim veya Sürdürülebilirlik Komiteleri ya da şirketin tanımladığı herhangi bir komite olabilmektedir. Bu Komitelerin ESG risk yönetimi süreçlerinin güncellenmesi ve yürürlüğe konması gibi adımlarda hangi aşamalardan sorumlu olduğu açıklanmalıdır.

Kapsanan ESG risk türleri kategorilere ayrılmalı ve tanımlanmalıdır. Risk türleri iş sağlığı ve güvenliği, salgın hastalık, kuraklık gibi ESG risklerinden oluşabilir. Bahsedilecek risk türleri önceliklendirilen ESG temalarına göre seçilmelidir.

Şirket risk yönetimi süreçlerinin her aşamasında atıfta bulunduğu tüm standartlar ve düzenlemeleri tanımlamalıdır.

Ortaya konulan tüm taahhüt ve politikaların önceliklendirilen değer zinciri alanındaki paydaşlara nasıl uygulanacağı konusundaki süreç de tanımlanmalıdır. Bu süreç asgari oranda aşağıdaki aşamalardan oluşmaktadır:

- Değerlendirme (*Due Diligence*): Şirket uyum konusunda paydaşlarını nasıl değerlendirecektir? Değerlendirme masa başı araştırmadan paydaştan bilgi ve belge istemeye, paydaşı sahada ziyaret etmeye veya üçüncü bir denetçi atamaya kadar çok farklı yöntemlerle gerçekleştirilebilmektedir.
- Uyum şartı: Şirket uyum şartını nasıl arayacaktır? Sözleşmeye ilgili maddelerin eklenmesi gerekecektir. Bu maddeler standart olabileceği gibi büyük çaplı işlemlerde işleme özel olarak da belirlenebilmektedir.
- İzleme: Şirket yüksek önem taşıyan faaliyet veya işlemlerde uyumu düzenli takip etmeyi isteyebilmektedir. Takibin kim tarafından ve nasıl yapıldığı detaylı olarak açıklanmalıdır.
- İhlal durumunda alınacak tedbirler: Bu tedbirler paydaşa uyumsuzluğu gidermesi için süre tanımayı içerebilir ve uyumsuzluğun devam etmesi halinde alınacak aksiyonu tanımlamalıdır. Bu aksiyon ilgili paydaşla ilişkisi kesmeye kadar gidebilmektedir.

Şirket;

- İlgili yıl içerisinde değerlendirme kapsamına aldığı tedarikçi, iş ortağı veya müşterilerin oranını,
- Tespit ettiği ihlal sayısını ve değerlendirilen toplam havuz içindeki oranını,
- Bu ihlallerin ne kadarlık bir kısmı için hangi aksiyonların alındığını ve
- Bu aksiyonların hangi ülkeleri kapsadığını açıklamaktadır.

Yukarıda bahsi geçen oranlarda hangi payda değerinin seçileceği (örneğin yıllık toplam tedarikçi sayısı, müşteri sayısı, yatırım portföy büyüklüğü gibi) şirket tarafından ana faaliyetlerinin doğasına uygun şekilde seçilmelidir.

Politikalar

Şirketler risk yönetimi süreçlerine ek olarak kamuoyuna açık şekilde asgari oranda tanımlanması değerlendirilen politika ve süreçleri aşağıda listelenmektedir:

■ Sürdürülebilirlik yönetimi ve organizasyon rollerine yayılımı

■ Politikalar

- ❖ Etik hususlar
- ❖ Rüşvet ve Yolsuzlukla Mücadele
- ❖ İnsan Hakları
- ❖ Çeşitlilik/Ayrımcılık ve Tacizi engelleme
- ❖ Üst Yönetim/Tüm Çalışanlar Ücretlendirme Politikası
 - Eşitlik
 - Sürdürülebilirlik ile Bağlantısı
- ❖ Tedarikçiler için uygulanacak olan etik politikalar
- ❖ Küresel Satın Alma Politikası
- ❖ Politikalara ilişkin yıllık olarak yapılan eğitimler ve değer zincirini kapsama alanı
 - Öneğin: tedarikçilerin belirli bir yüzdesi
- Sürdürülebilir Finansman Çerçevesi
 - ❖ Şirketler sürdürülebilir finansmana konu olabilecek kredi ve tahvil işlemleri için bir çerçeve oluşturabilir ve bağımsız görüş alabilir (bkz. Bölüm 3: Sürdürülebilir Finansman ve Yatırım Alternatifleri)

Raporlama

Kamuoyuna açılacak sürdürülebilirlik veya entegre raporlarında asgari olarak yukarıda açıklanan bölümlerin tamamının ve aşağıdaki unsurların bulunması değerlendirilmektedir.

Raporlama yapılacak standartlar birinci bölümde bahsi geçen yasal düzenlemelerdeki son gelişmeler takip edilerek seçilmelidir. Ek olarak aşağıdaki standart ve endeksler dikkate alınabilmektedir:

- ❖ GRI
- ❖ Entegre Raporlama
- ❖ CDP İklim ve Su Programları
- ❖ TCFD
- ❖ SASB
- ❖ Seçilen Uluslararası Endeksler³⁴.

Yer alması önerilen başlıklar aşağıdaki şekildedir:

Strateji ve Önceliklendirme

ESG veya sürdürülebilirlik stratejisinin ana stratejiyle bağlantısı kurulmalı ve mümkünse üst yönetim performansı ve ücretlendirmesiyle bağlantısı açıklanmalıdır. Ek olarak önceliklendirme analizi ve bu analizin stratejinin ana bileşenleriyle ilişkisi verilmelidir.

Hedefler

Uluslararası taahhütler

Her bir şirket kendi faaliyet alanına göre en yaygın kullanımda olan uluslararası taahhüdü belirleyebilmekte ve kamuoyuna açık şekilde açıklayabilmektedir. Uluslararası hedefler kimi zaman sektörlerimize özgü olurken kimi zaman tüm sektörlerin katılımını sağlamaktadır. Örneğin 2006 yılında oluşturulan BM Sorumlu Yatırım İlkeleri (*Principles for Responsible Investment- UN PRI*) finans kuruluşlarını sorumlu yatırıma teşvik etmeyi amaçlayan altı maddenin taahhüdü üzerinden ilerlerken; 2000 yılında kurulan, tüm sektörleri kapsayan ve çalışma grupları aracılığıyla sürdürülebilirlik konusunun farklı noktalarına odaklanan UN Global Compact tüm şirketlere açıktır.

2020 yılından itibaren tüm sektörlerde hizmet veren şirketlerin en önemli odak noktalarından biri Bilime Dayalı Hedefler İnisyatifi (*Science Based Targets Initiative- SBTI*) ve bu inisiyatif altında şekillenen 2030 ve 2050 yılı hedefleri olmuştur. SBTI altında şekillenen 2030 hedefleri şirketlerin inisiyatif çatısında belirlenen prensipleri takip ederek ideal olarak 1,5 santigrat derece hedefiyle uyumlu Kapsam 1, 2 ve 3 emisyonlarında iddialı hedefler vermesini amaçlamaktadır.³⁵ Hedefler belirlendikten sonra SBTI tarafından onaylanmalı

ve SBTI'nin resmi web-sitesinde yer almalıdır. 2050 yılında net-sıfır olmak isteyen şirketler ise SBTI tarafından yayınlanan 2050 Net Sıfır Standartları'na atıfta bulunabilmekte ve hedef stratejilerini bu rehber doküman eşliğinde oluşturabilmektedir.³⁶

2030 yılında Kapsam 1,2 ve 3 emisyonlarında belli oranda düşüş sağlayan şirketler daha iddialı bir hedef vererek 2050 yılında net sıfır şirket olacağını beyan edebilmektedir. Doğrulanmış Karbon Standardı'nın (VERRA) verilerine göre 2020 yılı sonu itibarıyla 1.100'den fazla şirket 2050 yılı için hedeflerini beyan etmiştir. COP26 ile birlikte verilen iddialı hedeflerin etkisiyle tüm dünyadaki en büyük 2.000 halka açık şirketin en az %21'i 2050 hedefleri için strateji belirlemiştir.

Sektörlere göre asgari hedef verilecek alanlar

Hedef verilecek alanlar 1.A bölümünde yapılan önceliklendirmeye göre seçilmektedir. Bu önceliklendirme metodunun sürdürülebilirlik raporlaması için yapılan önceliklendirmeden farklı olması durumunda her iki analizden de faydalanılmaktadır. Finans ve finans dışı sektörler için açıklanmasının faydalı olabileceği asgari hedef türleri aşağıda belirtilmiştir:

- Finans Sektörü
 - ❖ İklim Krizi
 - ❖ Eşitsizliklerin azaltımı
- Finansal olmayan Sektörler
 - ❖ Finans dışı Hizmet sektörü
 - Eşitsizlikler
 - ❖ Üretim sektörü
 - İklim Krizi
 - Döngüsel Ekonomi
 - Eşitsizlikler

Hedeflerin niteliği:

Hedefler SMART (spesifik, ölçülebilir, kabul edilen, gerçekçi, zaman bağlı) olarak verilmelidir. Uzun vadeli hedeflerde ara hedefler kısa ve orta vade olmak üzere net olarak gösterilmeli ve takip için göstergeler yıllık olarak açıklanmalıdır.

Performans Göstergeleri

Asgari olarak verilen hedeflerle doğrudan bağlantısı olan göstergeler seçilmelidir. Mümkünse ISAE 3000, ISA 3410, ISO 14064-3 vb. standartlara göre bağımsız denetim alınmalıdır.

³⁴ Yatırımcılar nezdinde somut değeri olan Dow Jones Sürdürülebilirlik Endeksi (DJSI), MSCI gibi

³⁵ SBTI Guidance: <https://sciencebasedtargets.org/sectors>

³⁶ 2050 Net Zero Standard: <https://sciencebasedtargets.org/net-zero>

Ek olarak şirket raporlama yaptığı platformlar veya endeksler ile öncelikli olarak belirlediği ESG alanlarına ilişkin performans göstergeleri yayınlatabilmektedir.

Bu göstergelerde en önemli kriter değer zincirinde seçilen alanın olabildiğince tamamının temsil edilmesidir ve temsil edilen portföy büyüklüğü mutlaka açıklanmalıdır (Örneğin 2020 yıllık satın alım tutarının %60'ını temsil eden tedarikçiler, 2020 toplam müşteri sayısının %75'i gibi). Ayrıca bu göstergelerin manuel yerine dijital kanallarla takibi hem bağımsız güvence denetimini kolaylaştırmakta hem de iş yükünden tasarruf sağlamaktadır.

Finans ve finans dışı sektörler için açıklanmasının faydalı olabileceği önerilen gösterge türleri aşağıda belirtilmiştir:

- ❖ Finans Sektörü
 - İklim Krizi
 - Eşitsizliklerin azaltımı
- ❖ Finansal olmayan Sektörler
 - Finans dışı Hizmet sektörü
 - Eşitsizlikler

İletişim Mecraları

Şirketlerin yukarıda bahsi geçen tüm unsurları kamuoyuna açabileceği platformlar, entegre veya sürdürülebilirlik raporları, yatırımcı ilişkileri veya kurumsal web sitesi olarak tanımlanabilir. Yabancı yatırımcı ve analistlerin yoğun olarak başvurduğu yatırımcı ilişkileri veya kurumsal web sitesi mutlaka güncel bilgilerle donatılmalı ve kullanıcı dostu olmalıdır.

■ Raporlar

- ❖ Faaliyet/Sürdürülebilirlik/Entegre Rapor
- ❖ Özet analist raporları veya sunumları
- ❖ Uluslararası taahhütler kapsamında hazırlanan raporlar (BM Sorumlu Bankacılık Prensipleri Etki Raporlaması gibi)

■ Web sayfaları

- ❖ Yatırımcı ilişkileri web sayfası
- ❖ Şirket ana/kurumsal web sayfası
- ❖ Şirketlerin sürdürülebilirlik için kuracakları özel web-sayfaları

EK. TÜRKİYE'DE SÜRDÜRÜLEBİLİR FİNANSMAN İŞLEMLER UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Akbank: Sürdürülebilirlik Kriterleri İçeren Repo İşlemi

Akbank, Deutsche Bank ile sürdürülebilirlik kriterleri içeren 300 milyon dolarlık ESG bağlantılı bir repo işlemi gerçekleştirmiştir. İşlem bu özelliğiyle Orta ve Doğu Avrupa, Orta Doğu ve Afrika bölgelerinde ilk ESG-KPI bağlantılı repo anlaşması olma özelliğini taşımaktadır.

Finansal performansın yanı sıra etik, çevresel, sosyal ve ekonomik öncelikleri bankacılık anlayışının ayrılmaz bir unsuru olan gören Akbank bu sorumluluk bilinciyle sürdürülebilirlik alanında birçok girişime öncü olmaya, paydaşlarının bu konuda daha etkin inisiyatif almalarını teşvik etmeye devam etmektedir.

Sürdürülebilirliğin tüm iş yapış biçimlerine daha da entegre olması için geliştirilen stratejisi ışığında sürdürülebilir finansman, insan ve toplum, ekosistem yönetimi ve iklim değişikliği alanlarındaki hedeflerine emin adımlarla ulaşmak için çalışan Akbank'ın gerçekleştirdiği bu repo işlemi bankanın sürdürülebilirlik hedeflerinin finansman stratejisine bir yansıması olarak değerlendirilmektedir. Banka bu başarılı işlemle sağladığı finansmanı düşük karbonlu ekonomiye geçişi destekleyecek projelerin finansmanında kullanacaktır.

Akbank: Sürdürülebilirlik Bağlantılı FX Hazine İşlemleri Anlaşması

Akbank NatWest Markets Plc ile yapmış olduğu Türkiye'nin ilk sürdürülebilirlik bağlantılı FX hazine işlemleri anlaşması ile sorumlu bankacılık, insan ve toplum, ekosistem yönetimi ve iklim değişikliği alanlarındaki hedeflerine ulaşmak için önemli bir adım atmıştır.

Sürdürülebilirliği bankacılık anlayışının merkezine alan kurumlardan biri olan NatWest Markets Plc ile gerçekleştirilen anlaşmaya üç sürdürülebilirlik performans kriteri (ESG KPI'ları) eklenmiştir. Akbank anlaşma kapsamında sırasıyla cinsiyet eşitliği, yeni kömür santrali projelerini kredilendirmeme ve elektrik tedarikinin yenilenebilir kaynaklardan sağlanmasından oluşan bu performans kriterlerine bağlı kalacağını güçlü bir şekilde vurgulamıştır. Sorumlu bankacılık ve sürdürülebilirliği stratejileri ile bütünleştirmeyi başaran iki kurum arasında yapılan bu anlaşmayla Akbank taahhütleri ve hedefleri konusunda kararlılığının altını çizmektedir.

Akbank: Sürdürülebilirlik Temalı Sendikasyon Kredileri

Akbank 2021'de yenilediği sendikasyon kredileriyle Türkiye ekonomisine 1 milyar 375 milyon dolar destek sağlamıştır. İşlem tarihi itibarıyla Akbank 2021'deki sendikasyon işlemlerinin her ikisini de sürdürülebilirlikle ilişkilendiren ilk ve tek Türk bankası olmuştur.

Akbank: Etki Yatırımı

Akbank geçtiğimiz yıl Geleceğin Yatırımları çatısı altında yatırımcıları, birikimlerini değerlendirirken aynı zamanda Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına katkı sağlayacakları iki farklı sürdürülebilir yatırım fonuyla buluşturmuştur. Sosyal ve çevresel anlamda dünyaya faydalı bu fonlar, uluslararası bir kuruluştan ESG değerlemesi alan Türkiye'deki ilk fonlar olma özelliğini taşımaktadır. Aynı zamanda, sağlık temasına yatırım yapan ilk fon olma özelliği taşıyan Ak Portföy Sağlık Sektörü fonu ve Türkiye'nin alternatif enerji dönüşümüne yatırım yapan ilk fonu Ak Portföy Alternatif Enerji Fonu, 2021 yılında beklenilenin çok üzerinde bir ilgiyle 55 binin üzerinde yatırımcıya ve 2,5 milyar TL bakiyeye ulaşmıştır.

'Yatırım çeşitliliği ve 'yatırımda teknoloji' konularında pazarda lider konumda olan Akbank, müşterilerine sunduğu sosyal amaçlı yatırım ürünlerinde de liderliği hedeflemektedir. Bankanın, Eylül ayında gerçekleştirdiği 340 milyon TL büyüklüğündeki ihraçlar, ilk yurt içi bireylere yönelik sosyal bono ihraçları olma özelliğini taşımaktadır. Bonodan gelen kaynak ile Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarından "sağlık ve kaliteli yaşam" hedefli iki farklı projenin finansmanı sağlanmaktadır.

Arçelik: Tahvil İhracı

Arçelik tarafından 2021 yılı Mayıs ayında 350 milyon Euro tutarlı ve beş yıl vadeli yeşil tahvil ihracı gerçekleştirilmiştir. Tahviller %3 yeniden satış getirisi üzerinden fiyatlanmış ve kupon oranı %3 olarak belirlenmiştir. Fonla Yeşil Finansman Çerçevesi'nde enerji verimli ürünler, dögüsel ekonomi çözümleri, üretimde enerji verimliliği, kirliliği önleyici ve kontrol altına alan çözümler, sürdürülebilir su ve atık yönetimi, yenilenebilir enerji, yeşil binaları kapsayan projeler finanse edilecektir. İhraç Türkiye'den uluslararası piyasalara gerçekleştirilen ilk reel sektör şirket ihracı olmuştur. Bu ihraç planlanan tutarın 4,5 katından fazla talep görmüş ve 33 ülkeden 175'ten fazla kurumsal yatırımcı yaklaşık 1,6 milyar Euro tutarında talep iletmıştır. Arçelik Yeşil Finansman Çerçevesi'ne ilişkin detaylara Arçelik resmi web sitesinden ulaşılabilir.

Arçelik: EBRD Yeşil Kredisi

Arçelik 2021 yılı Kasım ayında EBRD ile 150 milyon Euro tutarında ve sekiz yıl vadeli bir kredi anlaşması imzalamıştır. EBRD'nin sağlayacağı kredinin 83 milyon Euro'luk kısmı LMA tarafından yayınlanan uluslararası yeşil borçlanma prensiplerine uygunluğu bağımsız bir kuruluş tarafından tescil edilmiş ilk yeşil kredi olma özelliği taşımaktadır. Arçelik sağladığı yeşil kredi çerçevesinde işletmelerindeki çevresel sürdürülebilirlik ve Ar-Ge projelerini finanse ederek 2050 yılında tüm değer zincirinde net sıfır emisyonu ulaşma yolunda önemli projeleri hayata geçirmeyi planlamaktadır. Arçelik-EBRD kredi çerçevesine ilişkin detaylı bilgilere EBRD'nin yayınlamış olduğu Arçelik Yeşil Kredi dokümanından ulaşılabilir.

Coca-Cola İçecek: Sürdürülebilirlik Endeksli Tahvil İhracı

2022 yılı Ocak ayında Coca-Cola İçecek (CCI) sürdürülebilirlik odaklı faaliyet çerçevesini uzun vadeli fonlama stratejisiyle birleştirerek ülkenin yurtdışı piyasalarda ülke borçlanma oranı referansına göre düşük maliyetle (yeddi yıl vadeli, yıllık yüzde %4,50 kupon ödemeli) tahvil ihraç etmiştir. CCI 500 milyon dolarla Türkiye'nin bugüne kadarki en büyük; içecek sektörünün ise EMEA (Avrupa, Orta Doğu ve Afrika) bölgesindeki ilk sürdürülebilirlik endeksli tahvil ihracını gerçekleştirmiştir.

Süreç kapsamında bağımsız ESG araştırma, derecelendirme ve veri şirketi Sustainalytics'ten ikinci taraf görüşü alınmıştır. Sustainalytics CCI'nin sürdürülebilirlik çerçeve dokümanında belirtilen enerji ve su verimliliği göstergelerini güçlü olarak değerlendirmiştir. CCI'nin tahvil kapsamında baz aldığı 2020 yılındaki su kullanım verimliliğini 2027 yılına kadar %13 ve 2029 yılına kadar %17 artırma taahhüdünü ise iddialı olarak nitelendirmiştir.

Enerjisa Enerji: Yeşil ve Kapsayıcı Kredi

Enerjisa Enerji 2021 Kasım ayında EBRD ile 110 milyon ABD doları karşılığı TL tutarında "yeşil ve kapsayıcı" kapsamlı kredi anlaşması imzalamış ve kredi kullanımlarını Ocak-Şubat 2022 aylarında tamamlanmıştır. Bu çerçevede Enerjisa düzenli çevresel ve sosyal raporlamalar yapmakta ve EBRD kriterlerine uyum sağlamaktadır.

Enerjisa altyapı olarak Yeşil Tahvil ve Yeşil Kredi'ye Kasım ayında tamamlanan Yeşil Finans Çerçevesi

ve Sustainalytics'ten alınan ilgili ikinci taraf görüşü sebebiyle hazırdır. Bu çerçevede sağlanacak yeşil finansmanlar için belirli raporlama ve performans göstergeleri mevcut olup Enerjisa'nın enerji sektörüne sürdürülebilirlik konusunda liderlik etme vizyonu ile örtüşmektedir.

Enerjisa Üretim: Sürdürülebilirlik Bağlantılı Refinansman Kredisi

Enerjisa Üretim 2020 Eylül ayında 650 milyon Euro'luk, Türkiye'nin en büyük Sürdürülebilir Kredi sözleşmesine imza atmıştır. Enerjisa Üretim bu kapsamda iki önemli alanda sürdürülebilirlik çalışmalarına hız vereceğini de açıklamıştır. Şirket bir taraftan enerji yatırımları portföyünde yenilenebilir enerji payını önemli oranda artıracığını taahhüt ederken, diğer taraftan cinsiyet eşitliğinde uluslararası en iyi standartlara çıkmak için çalışacaktır. Kredinin marj oranı çevre ve cinsiyet eşitliği performansına bağlanarak şirketin bu yönde atacağı adımlar desteklenmiştir. Çevre ve cinsiyet eşitliği puanlamasına göre marj oranına ek sürdürülebilirlik indirimi veya primi uygulanacaktır. Şirketin gelecek dönem hedeflerini gerçekleştirmesine de katkı sağlayacak bu sözleşme Enerjisa Üretim'in sağlam bilanço yapısını daha da güçlendirmiştir.

Kordsa: Cinsiyet Eşitliği Kriterleri İçeren Kredi

Kordsa IFC'den 110 milyon ABD doları tutarında uzun vadeli bir kredi kullanımını sonlandırmak üzere çalışmaktadır. Mevcut Çevre ve Sosyal Yönetim sistemine ilave olarak aşağıdaki aksiyonları alacağını taahhüt etmiştir.

Task Title and Description
Undertake an assessment of gender equality in the work environment including hiring policies, mechanisms and channels and legal, economic, or sociocultural barriers that can be addressed to support recruitment and retention of women and ensure that available jobs are equally attractive to men and women at corporate level. Based on the findings develop and implement a time-based gender action plan. Engage suitably qualified internal or external experts to develop and implement a gender based violence and sexual harassment training program for; i) managers; and ii) a training of trainers' program for the HR personnel to provide further trainings to all employees at all facilities.

TSKB: Yeşil/ Sürdürülebilir Tahvil İhracı

2016 yılında Türkiye Sınai Kalkınma Bankası (TSKB) Türkiye'nin ve geniş CEEMEA bölgesinin ilk Yeşil/ Sürdürülebilir Tahvil ihracını gerçekleştirmiştir. Tahvil tutarı 300 milyon dolar ve vadesi de beş yıl olarak ilgili ihraç gerçekleştirilmiştir. Bu ihraç 13 kat fazla talep alarak o güne kadarki en yüksek talepli ve negatif ihraç primi ile fiyatlanan ilk Türk Finansal Kurum işlemi olmuştur. TSKB bu ihraçla yatırımcı tabanını ESG yatırımcılarını da dahil ederek genişletmiştir. Bu tahvil kullanılarak çevresel ve sosyal kalkınma projelerine daha fazla kredi kullanılması mümkün kılınmıştır. İhracın kullandırım özetini ve yarattığı çevresel ve sosyal etkiler Etki ve Kullandırım raporlamasından izlenebilmektedir.³⁷

TSKB bu ihracın yarattığı sağlam zemine dayanarak 2017 yılında dünyanın ilk Sürdürülebilir Sermaye Benzeri Tahvili'ni ve 2021 yılında da yenilenmiş "Sustainable Framework"ü ile yeni bir Sürdürülebilir Tahvil ihracını da gerçekleştirmiştir.³⁸

Vestel Elektronik: Yeşil Tahvil İhracı

Tüm yatırımlarını sürdürülebilirlik ekseninde gerçekleştirmeye gayret gösteren Vestel Elektronik 9 Temmuz 2020 tarihinde halka arz edilmeksizin nitelikli yatırımcılara satılmak üzere 50.380.000 TL tutarında 728 gün vadeli ve 50.066.100 TL tutarında 372 gün vadeli, değişken kupon ödemeli yeşil tahvil ihraçlarına ilişkin satış işlemi gerçekleştirmiştir. Bu ihraçlar Türkiye'nin özelsektörde ilk yeşil tahvil ihraçları olma özelliğini göstermektedir. Gerçekleştirilen "Yeşil Tahvil" ihracı için Vigeo Eiris'ten Vestel Elektronik'in tam uyumlu bulunduğu dair "İkinci Parti Görüşü" alınmıştır. Vestel Elektronik tahvil ihracından elde edilen kaynağı, su kaynaklarının korunması, karbon azaltımı, enerji verimliliği ve atıkların azaltılması gibi alanlara katkı sağlayan Ar-Ge çalışmalarına ve çevre dostu teknoloji yatırımları için kullanmayı taahhüt etmiştir.

Yapı Kredi: Sürdürülebilirlik Bağlantılı Repo

Yapı Kredi gerçekleştirdiği yenilikçi sürdürülebilir finansman işlemlerini ve yatırımcılarına sunduğu sürdürülebilir yatırım fonlarını, tüm paydaşları nezdinde uzun vadeli sürdürülebilir değer

yaratma hedefiyle uyumlu olacak şekilde hayata geçirmektedir. Yurtdışı fonlama tarafında Banka, sürdürülebilirlik kriterlerine bağlı 962 milyon dolar ve 822 milyon ABD dolar tutarında sendikasyon kredileri sağlamış ve Bank of America işbirliği ile 250 milyon dolar tutarında sürdürülebilirlik bağlantılı repo işlemi gerçekleştirmiştir. Böylelikle 2021 yılında yurt dışından sağlanan toplam 3,4 milyar ABD doları tutarında fonlama içerisinde %70'inden fazlasını sürdürülebilirlik kriterlerine bağlı fonlamalar oluşturmuştur. Ayrıca Yapı Kredi Temiz Enerji Değişken Fon ve BIST Sürdürülebilirlik Endeksi Hisse Senedi Fonu ile sürdürülebilir kalkınmayı desteklemeye devam etmektedir.

Zorlu Enerji: Yeşil Kredi Anlaşması (Green Loan)

Zorlu Enerji ekonomik, sosyal, çevresel ve kurumsal yönetim uygulamaları kapsamında sürdürülebilir finansman ve sorumlu yatırım konusuna yüksek önem vermektedir. Türkiye'de yenilenebilir enerji alanında öncü faaliyetlerine sürdürülebilir finansman ve sorumlu yatırımlarla devam edilmektedir.

Bu kapsamda 2018 yılında Garanti BBVA ile gerçekleştirilen 10 milyon ABD doları tutarındaki Yeşil Kredi Anlaşması (Green Loan) dünya genelinde beşinci; Türkiye'de ilk olma özelliğini taşımaktadır. Türkiye'nin sürdürülebilir şirketlerinden biri olarak ülkemize örnek olan bu anlaşma ile çevresel, sosyal ve yönetim alanlarındaki şirket performansı iyileştirilirken finansman maliyeti de düşürülmüş olacaktır.

Zorlu Enerji: Sürdürülebilir Sukuk

2020 yılında TSKB tarafından oluşturulan toplam 450 milyon TL tutarındaki sürdürülebilirlik temasına sahip Sukuk İhraç Programı'nın 50 milyon TL tutarındaki ilk ihracı gerçekleştirilmiştir. Bu ihraç aynı zamanda Türkiye'nin ilk sürdürülebilir kira sertifikası ihracı olma özelliğine de sahiptir. Ek olarak sürdürülebilir sukuk çerçevesi içeriği ile dünyada bir ilk olma özelliğini de taşımaktadır. ICMA'nın dört temel standardına uyumlu bir çerçevede yapılandırılan ihraç işlemi sürdürülebilir altyapı ve temiz ulaşım gibi hedefleri de içermesi bakımından diğerlerinden ayrılmaktadır.

³⁷ <https://www.tskb.com.tr/i/assets/document/pdf/tskb-allocation-impact-reporting-2017-04-21.pdf>

³⁸ Detaylı bilgi için: <https://www.tskb.com.tr/i/assets/document/pdf/tskb-sustainable-finance-framework.pdf>
<https://www.tskb.com.tr/i/assets/document/pdf/tskb-sustainable-finance-framework-second-party-opinion.pdf>
https://www.tskb.com.tr/i/assets/document/pdf/TSKB%20Allocation_and_Impact_Report_2021.pdf
https://www.tskb.com.tr/i/assets/document/pdf/TSKB%20Sustainability%20Presentation_2021.pdf

TUŚIAD

TUŚIAD